

ÉRTESÍTŐ

ABAÁR-MADAS REFORMÁTUS
FELSŐBB LEÁNYISKOLÁRÓL
ÉS NEVELŐ-INTÉZETRŐL

HETEDIK ÉVFOLYAM

1913—14. ISKOLAI ÉV

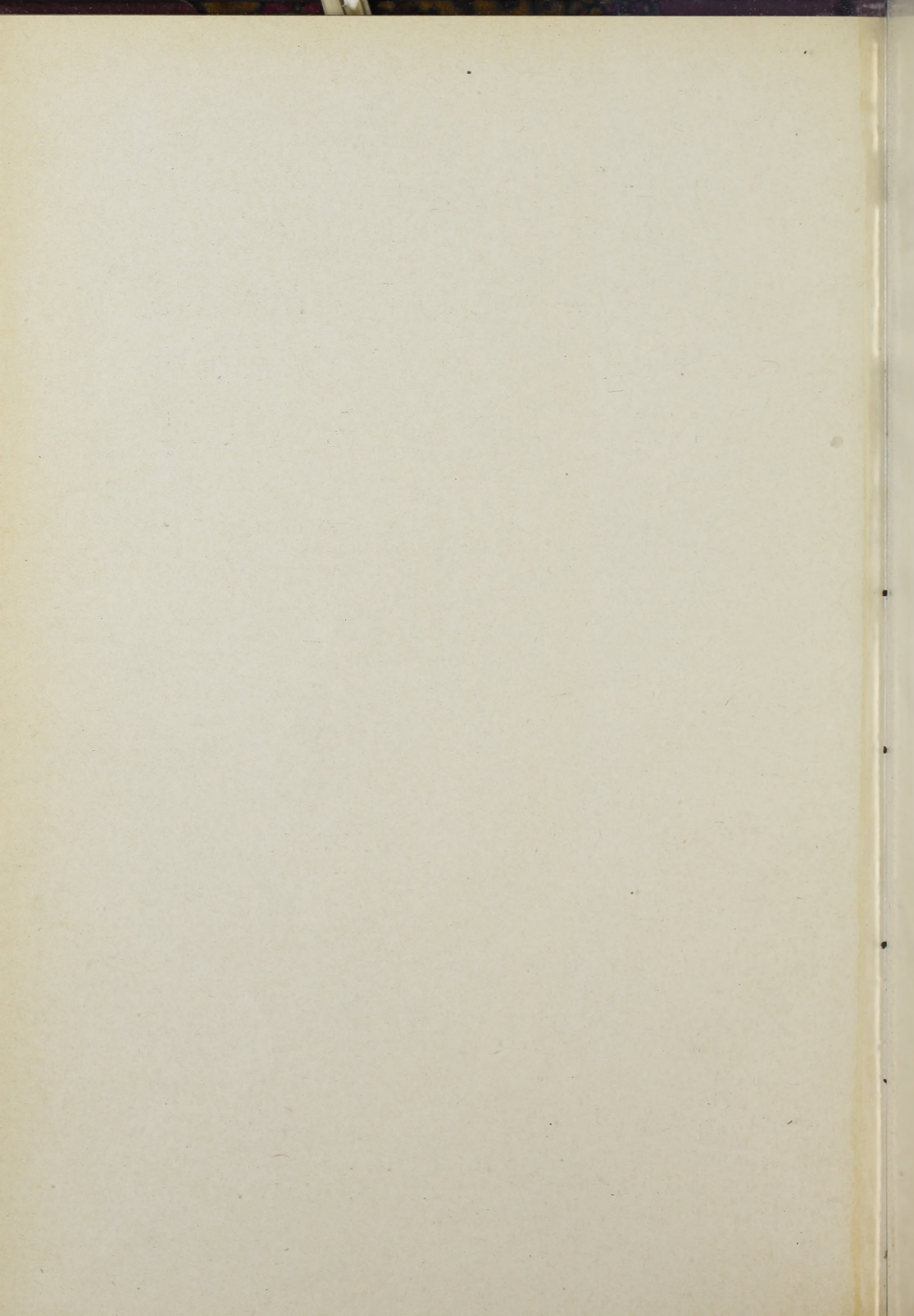
SZERKESZTETTE

DR MAJORNÉ KENESSEY ANNA

IGAZGATÓ

BUDAPEST, 1914

HORNÝÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVNYOMDÁJA

ÉRTESÍTŐ

ABAÁR-MADAS REFORMÁTUS
FELSŐBB LEÁNYISKOLÁRÓL
ÉS NEVELŐ-INTÉZETRŐL

HETEDIK ÉVFOLYAM

1913—14. ISKOLAI ÉV

SZERKESZTETTE

DR MAJORNÉ KENESSEY ANNA

IGAZGATÓ

BUDAPEST, 1914

HORNÝÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVNYOMDÁJA

ERTESITO

ANNA MARIA RIFORMATA
DI S. MARIA ANGIOSKON ARBO
ESSEVELO INTELLO

PIETRO BLOVA

ROSA ISOLA

FRANCESCO TAVOLLA

FRANCESCO TAVOLLA

A francia nyelv tanításáról.¹

Idegen nyelvek tanításánál az első kérdés, amely rendszeren felvetődik, az, hogy a velök való foglalkozás általános művelődési avagy nevelési szempontból fontosabb-e?

Hogy idegen nyelveket érdemes tanulni, azt senki sem vitatja, kérdés azonban, hogy magából a tanulási folyamatból van-e valami értékes nyereségünk?

A kulturális és pedagógiai érték ezen megkülönböztetését nem tarthatjuk helyesnek, mert szerintünk a kultúrértékekhez nemcsak azokat az előnyöket kell sorolnunk, amelyeket valamely nyelvnek tudása a nagyvilágban nyújt nekünk, vagy azokat a szellemi javakat, irodalmi és művelődési területeket, amelyekhez ajtótul szolgál, hanem azt a határt is, amelyet az idegen nyelvekkel való foglalkozás önnönmaga közvetlenül gyakorol reánk, s amely pld. a francia nyelvénél hármassal hatásos: esztétikai, amennyiben a formai szépérzékét fejleszti, logikai, amennyiben hozzászoktat bennünket a pontos és szabatos fogalmi meghatározásra, s végül pszichológiai, amennyiben beszédünk bizonyos szellemi élénkséget nyer általa.

A módszer, mint minden iskolai tárgynak módszere, több tényezőtől függ: az emberi lelki világ általános törvényeitől, tanulásunk céljától s tárgyunk természetétől.

Az elérendő cél gyakorlati vagy ideális volta szerint szokták igen gyakran az összes tantárgyakat két nagy csoportba sorolni, elfelejtve, hogy a két szempontnak egy harmadik, magasabb szempontban kell egyesülniök s hogy minden tárgy tanításában ez a magasabb cél, amelyet sohasem szabad szem elől tévesztenünk:

¹ Wilhelm Münch nyomán. (V. ö. dr. A. Baumeister: Handbuch der Erziehungs- und Unterrichtslehre für Höhere Schulen.)

hogy növendékeinkből igaz embereket, a hazára és emberiségre hasznos egyéneket neveljünk.

E legfőbb, morális cél mellett, ezt szolgálva, ennek elérésére segítséget nyújtva, vannak természetesen bizonyos didaktikai céljaink is.

Ezek meghatározásában minden tantárgynál három mozzanatot kell érvényesítenünk: a tárgy anyagának elsajátításában nyilvánuló értéket, az alaki képző erőt, v. i. a nyelvtan tanításában rejlő gondolkodás- és következtetésfejlesztő erőt, s végül a jellemképző és jellemfejlesztő erőt. E három mozzanatnak egymást összhangzatosan kell kiegészítenie minden tárgyban s így az idegen nyelveknél is.

Az idegen nyelvek anyagi, tárgyi ismeretének haszna szembe-
szökő. Közelebb visznek bennünket idegen nemzetekhez, kapcsolatot létesítenek közöttük és közöttünk s a nemzeteknek mindinkább erősödő és fejlődő érintkezésében fel sem is fogható előnyöket biztosítanak nekünk.

Ez a szempont tehát azt kívánja, hogy elsősorban is úgy válogassuk meg a nyelv anyagát, hogy az ne csak az idegen nyelvi irodalom megértésére vezessen, de ily gyakorlati haszonra is. Ehhez szükséges a jó kiejtés, a köznapi élet szókincsének biztos tudása, közönséges, könnyű szöveg megértése s a nyelvnek bizonyos fokig bírása szóban és írásban egyaránt s mindezekon kívül az illető ország kultúrjelenségeinek ismerete.

Ezek az első, a hasznosság szempontnak a követelményei. Hogy mennyiben válhatnak valóra, ez az igazi módszertani kérdés.

A nyelvtani tanításnak az elme logikai és pszichológiai képességeit képző, alakító ereje vitán felül van. Természetesen a különböző nyelvek nem egyforma erővel rendelkeznek e tekintetben, de a következő részletekben nem lesz nagy az eltérés: a syntaxisban és a rendhagyó alakok tanában, az anyanyelvről az idegen nyelvre fordításban, vagyis a thème-ben, s a synonymák és jelentésárnyalatok iránt való érzéknek fejlesztésében.

Végül a francia nyelv tanításában rejlő eszményképző, jellemfejlesztő erőt kell vizsgálnunk.

Sokan vannak, akik a francia nyelvben nem látnak oly nagy erkölcsi tökélet, mint pl. az angolban, nem is szólva a klasszikus nyelvekről. A francia felületesség, frivolitás volt sok ideig a legelterjedtebb jelzője a francia szellemnek és természetnek. S bizonyos, hogy csak hosszabb és komolyabb vizsgálódás vezet reá a

mélyebb és igazabb tulajdonságaik meglátására és megértésére : a bájra és kecsességre, a finomságra, az alaki csiszoltságra és a kifejezőmód szabatoságára, világosságára, mélységére, áttekinthetőségére s arra a szakadatlan és folytonos élnkségre, ami pl. oly élénk ellentétben áll a német subjektív elmélyedéssel és vergődéssel.

Világos, hogy a francia nyelvben és a nyelv termékeiben rejlő tulajdonságok jellemképző ereje az iskolában is érvényre jut, s bármennyire is elsősorban a nemzeti irodalomtól várjuk és reméljük mi e jellemképzést és jellemfejlesztést, örülnünk kell, ha ily lélekemelő, nemesítő hatások másunnan is áramlanak hozzánk, akár az író érzésvilágában, akár a gondolat felmagasztosulásában, akár a hazafi lelkesedésében, akár a közös emberiség bánatát, az elnyomott népek keservét megszólaltató keserűségben.

Természetes, hogy nem szabad ez esetben az ilyen jellemfejlesztő olvasmányt elhagynunk valamely tisztán csak tárgyvi vagy nyelvtani ismereteket nyújtó olvasmányért!

Térjünk át most már a módszerre!

Mikor a modern nyelveket beiktatták a tanrendbe, kezdetben az illető nyelvet anyanyelvükként bíró tanárokat alkalmazták. A dolog végtelenül egyszerűnek s a többi tantárgy nehézségeivel szemben játékszerűen könnyűnek tetszett.

Teljesen elegendőnek tartották — kellő segítséggel és ellenőrzéssel — a minta utánzását, ezt a szinte tudattalan belekerülést az idegen nyelvbe. Kis nyelvgyakorlás és semmi gondolkodás: egynéhány heti óra elegendő volt ehhez.

De már a XIX. század 50-es éveiben kitűnt, hogy még sem olyan gyerekjáték az idegen nyelvek tanítása s kifejlődött a grammatikai módszer, mely hamarosan erőre kapva, ez erejével alaposan vissza is élt.

A visszahatás a grammatizálás ellen a XIX. század 70-es éveinek végén mutatkozott, kapcsolatban a paedagogiai nézetek általános irányváltásával; a nyelvtan, a mult időknek ez a konkrét formákat öltött logikája, megszűnt önálló öncél lenni s eszközzé vált, de nem egyedüli eszközévé a célnak, vagyis az irodalmi és társalgási, az írott és beszélt nyelvnek a tanításában. Csak a legfontosabbat, a szabályszerűt tanítják, a kivételeket elhagyják; a szabályokra a gyakorlat példáiból maguk vezetik rá a gyermeket s a szabályok tudása csak a gyakorlati tudással egybekötve bír jelentőséggel; az írásbelieknél többre becsülik a

szóbeli gyakorlatokat s a nagyon is betűszagú tanítást fel igyekeznek cserélni a tanárt és tanulót egyaránt foglalkoztató és buzdító eleven tanítással; a tananyag tárgyi ismereteket nyújtó elemei iránt sem közömbösek s arra törekszenek, hogy módszeresen felépített olvasmányköreikből növendékeik az idegen nemzetnek lehetőleg teljes kultúráját megismerjék.

A nyelvtanítás különböző irányának hívei között természetesen erős vita fejlődött ki s e vitakozásból két módszer válik ki élesen szembeállva egymással; a természetes vagy direkt, vagy közvetlen módszer az egyik, a mesterséges, a reflektáló vagy alkotó módszer a másik.

Az előbbinél a kiindulás a szemléletből történik, vagyis az idegen nyelvi anyagnak érzéki felvételéből s ehhez járul az utánzás — ami a pusztá reprodukciótól a variatioig terjed —, az idegen idiómába beleszoktatás, csakis a legszükségesebb analysis, a szabályok tapasztalati leszűrése s elsősorban is gondolkodást, elmélkedést nem igénylő gyakorlati képesség, a beszédképesség.

A cél pedig a jelenkori, mindennapi átlagnyelvnek szóban és írásban elsajátítása, a nyelv konkrét elemeinek az elvont, absztrakt elemeivel szemben előnybehelyezése s az idegen kultúrának érzékelhető képleteiben való megismertetése.

Az ellenkező módszer az elszigetelésből indul ki, vagyis az anyag elszigetelt, a többi résztől különszakított részéből, distinkció és reflexió segítségével halad tovább és az adott szabályokból való levezetéssel, ismert normák szerinti szerkesztésekkel halad tovább, a tanulás egy lehető nagy részét logikai műveletekre vezeti vissza, a tanulónak tudatossá tételére törekszik, az idegen nyelvet állandóan párhuzamban tartja az anyanyelvvél, a hibátlanságot tekinti a főcélnek s többre becsüli az írásbelit a szóbelinél.

A küzdelem a két irány között még egyre tart, aminthogy a multban is mindig tartott. Szemléltetés és utánzás az egyik oldalon, szabályok és szerkesztés a másikon, ez az örök nagy ellentét a nyelvtanításban. S amikor az egyiket túlságba viszik, megjelenik újra visszahatás és örökös reform-mozgalmaképpen a másik!

De bármelyiket kövessük is, ugyanazok a feladatok várnak majd megoldásra. A megoldás módja természetesen a mi tanítói álláspontunktól függ, de a módszertani kérdések ugyanazok.

1. Az első kérdés a kiejtés elsajátításának mikéntjére vonatkozik s magába foglalja azokat a kérdéseket is, hogy vajjon a

párisi kiejtésre törekedjünk-e s hogy a családi nyelv avagy a felolvasások, színpadok nyelvének kiejtését tanítsuk-e?

2. Második kérdésünk, hogy kapcsolatos legyen-e a kiejtés tanítása más paedagogiai céllal? S ami ezzel összefügg, amihez ez vezet, hogy mi is hát a legjobb bevezetés valamely idegen nyelvbe? Összefüggő olvasmánnyal, didaktice elrendezett mondatokkal vagy szemléltető képekkel kezdjük-e?

3. Mi módon tehetünk szert a mindennapi élet konkrét tárgyait is magában foglaló szókincsre?

4. Lehetséges-e, vagy tanácsos-e a nyelvtan tanítását a volta-képeni nyelvtanulás után kezdeni? Lehet-e nyelvtani alap nélkül szilárd nyelvtudásra számítani? Induktív módon, a gyermekkel vezetessük-e le a szabályokat vagy pedig deduktív módon-e?

5. Mily gyakorlatok segítik elő a nyelvtani szabályok begyakorlását?

6. Mily viszonyba kerüljenek az írásbeli és szóbeli gyakorlatok? Mily szerepe lehet a szabadgyakorlatoknak?

7. Meg tudjuk-e tanítani növendékeinket az idegen nyelven való beszélgetésre? A tanítási idő mily nagy részét lehet erre szánunk? S e beszédgyakorlatok az olvasmányokhoz kapcsolódnak-e, vagy az olvasmányokat válogassuk-e már előre úgy meg, hogy ezt a célt szolgálhassák?

8. Mily mértékben legyen az idegen nyelv a tanítás nyelve s mennyire szorítkozzék az anyanyelv?

9. Az olvasmány legyen-e a tanítás középpontja? Megválogatásuk milyen szempontból történjék? A felsőfokon ez a kiválasztás kultúrtörténeti, irodalomtörténeti vagy elsősorban erkölcsnevelői szempontból történjék-e? Mily nyelven történjenek a magyarázatok? S mily szerepe lehet a fordításnak?

10. Mily szerepük lehet a melléktantárgyaknak, mint pl. sinonimika, etymologia, irodalomtörténet?

11. Mily segédkönyvek bevezetése szükséges vagy kívánatos akár a nyelvtan, akár a gyakorlatok, akár a szókincs elvégzéséhez vagy elsajátításához?

12. Az egyes felsorolt feladatokat, hogy hozhatjuk egymással kapcsolatba?

S végül 13. törekvésünk a jelenkori nyelv megértésére irányuljon-e vagy az idegen nemzet gondolatvilágának a megértésére? Vagy e kettőt egybekötjük-e? Csakis a legfontosabb kérdésekre válaszolunk most, lehetőleg nem nagyon hosszan.

Ami a kiejtést illeti, a legegyszerűbb célkitűzés az volna, hogy tanítsuk meg növendékeinket úgy beszélni, mint maguk a franciák. Csak azt felejtik el ilyenkor, hogy a beszélt francia nyelv mily változó vidékek, egyének, alkalmak és divatáramlatok szerint. Ehhez járulnak még az iskolai gyakorlati nehézségek: a tanulók váltakozó száma, tudásuk különböző foka s annak az időnek az aránylag csekély volta, amely a szerveknek idegen nyelvi begyakorlására fordítható.

Nézetünk szerint teljesen meg lehetünk elégedve, ha növendékeinket nem is tanítjuk meg úgy beszélni, oly tökéletességgel, ahogy pl. a született franciák beszélnek, de megtanítjuk őket igazán helyes francia kiejtésre, vagyis ügyelünk az egyes hangzók helyes kiejtésére, a hangsúlyozásnak helyes voltára és a szavaknak nem szakgatott, de folyékony, mondathangsúlyos kiejtésére.

Kérdés tárgya lehet még, mennyiben engedjünk teret az iskolai tanításban a meghitt, családi körbeli kiejtésnek?

Ezt a kérdést nagyon egyszerűen, tagadóan kell elintéznünk. Nem baj, ha növendékeink nem a legújabb változás vagy divat szerint beszélnek a francia nyelvet, hiszen végtére mégsem az utcának, a vasútnak és a hoteleknek tanulunk s felesleges oly áramlatoknak hódolnunk, amelyekkel szemben nagyon művelt, idősebb franciák is konzervatívek maradnak.

Természetesen az egyes hangzók helyes kiejtése még nem a végcél. A beszélt nyelvben nem egyes hangokról, hanem hangkapcsolatokról van szó s az egyes szavak helyes kiejtése után a szókapcsolásokra és mondatkapcsolásokra kell ügyelnünk.

A fő tekintetbeveendő: a szavak összeolvasása, vagyis az úgynevezett liaison s a mondathangsúly kiemelése mellett az egyes hangok mennyiségi és minőségi tulajdonságainak állandóan éles feltüntetése.

A kiejtés begyakorlásának ezek szerint egyes, különálló szavakból kell kiindulnia. Oly szavakból, amelyek semmi nehézséget nem okozhatnak.

Az így tanult szavakból állítunk össze később igen egyszerű kis mondatokat.

A fő e bevezető gyakorlatokban a gyors tempó, a felelők állandó változtatása, az állandó ismétlés s legeslegesősorban az elnézést nem ismerő szigor a legkisebb hibával szemben is.

Ami már most a beszédet illeti, épp úgy, mint a kiejtésnél, itt sem szabad az iskolában maximális követelményekkel előállni.

nunk. Nem szabad megfélekednünk arról a pszichológiai igazságról sem, hogy beszédképesség csak gyakorlattal szerezhető s hogy e gyakorlatnak lehetőleg korán kezdődőnek, állandónak és sokoldalúnak kell lennie s az egyszerűből és közeliből kell az összetettebb és távolabbi felé haladnia. Másrészt vigyázni kell arra is, hogy ne feledkezzünk meg a való, a reális világról sem, s tanítsunk az eleven francia nyelv helyett valamelyes iskolás francia nyelvet.

Rendkívül fontos a beszédgyakorlatoknál, ha növendékeink fülét azzal is szoktatjuk és gyakoroljuk, ha mennél többen beszélünk hozzájuk franciául.

Megindítani a beszédgyakorlatokat a kezdőkijétsési gyakorlatokkal lehet. Hamarosan sorra jönnek rövid kis kérdések és feleletek is. S itt a fő az élénk és gyors tempó s a gyakori ismétlés. Tilos a dadogva, akadozva felelés. A növendék gondolkozzék, akár a fejszámolásnál, de az eredménynek folyékonyan kell hangzania.

A gyermek ne az anyanyelvi választ fordítsa le, hanem a már szerzett szókincs keretén belül történjék ez a kis kérdeztetés-feleltetés. Igen alkalmas tárgykör a számtani műveletek s esetleg Franciaország földrajza.

A kérdéseknek rövideknek szabad csak lenniök. S főcélunk a nyelvtanításban képessé tenni növendékeinket, hogy a rövid kérdéseket felfogják és arra azonnal válaszoljanak. Csak természetesen a feleleteknek nem szabad tisztára igenlőknek, tagadóknak lenniök, vagy pusztá dátumból, névből, számból állaniok, sem a tanár mondata egyszerű ismétlésének.

Ehhez kapcsolódik rögtön az a kérdés is, vajjon a gyermek, a kérdés szavait felhasználva, mindig teljes mondatban feleljen-e? Szerintünk nem, mert ez éppen a beszélgetés folytonosságával és természetességével ellenkezik.

A szókincs bővítése a következő nagy kérdésünk. Erre nézve elvetették már a kezdőfokon — különböző pszichológiai és didaktikai okokból — a régebbi szócsoporttanulást, hanem ehelyett összefüggő szöveggel, teljes mondatokkal igyekeznek a szókincs bővítésére, még pedig szemléltető képek alapján. Kiindulunk a környezetből, az emberi testből, lakásból, iskolából és e kört mindjobban bővítjük.

Alkalmat nyújtanak a beszéd gyakorlására az olvasmányok is. Kezdőfokon fődolog itt is a gyakori ismétlés s a szöveg pontos, teljes fordítása. Felsőbbfokon ez már felesleges. Itt már a

kiválasztás a fontos és ajánlatosabb az egyes kiválasztott részek pontosabb megbeszélése.

Vannak elméletek, amelyek a beszédgyakorlatokat tisztára csak az illető ország történetére és földrajzára korlátozzák.

Sok szó esett arról is, hogy a nyelvtan tanítása is az idegen nyelven történjék-e az idegen nyelv gyakorlása céljából? Szabályunk itt is az lesz, hogy az egyszerű szabályokat és tudnivalókat igenis tanulhatjuk az idegen nyelven, de mindenütt másutt, tehát a nyelvtan nehezebb részeinél, az olvasmányok, különösen a költői olvasmányok elemzésénél lehet az anyanyelvet is használnunk. S ezt a szabályt a legfelsőbb osztályban is fenntartjuk, nehogy tanításunk sekélyesebbé váljon azáltal, hogy növendékeink nem értenek meg bennünket.

*

Lássuk most a **szemléltető oktatást**. A szemléltető képek hívei szerint e képek segítségével a tanuló a kezdőfokon is közvetlen érintkezésbe kerül a dolgokkal, a tárgyakkal az anyanyelvi szóbeli közvetítés nélkül, ellenzői szerint azonban a gyermekben a képek szemléleténél is az anyanyelvi elnevezés válik tudatossá s szerintök a külső szemléletnél sokkal többet ér a beszédgyakorlatoknak a belső szemlélethez fűzése.

Ez ellenséges felfogással szemben meg kell állapítanunk, hogy a szemléltető oktatás módszere leginkább közelíti meg az anyanyelv elsajátításának módját, hogy ez a mód a legalkalmasabb arra, hogy francia beszédre serkentsen nyomtatott szöveg nélkül s arra, hogy a kis gyermekben élénk érdeklődést keltsen.

A körülvevő környezetből indulunk ki s kis gyakorlattal észrevehetjük, mily tág tere nyílik itt a beszédgyakorlatoknak: szobamennyezet, padló, fal, ajtó, ablak, kályha, padok, asztal, tinta, toll, füzet, könyv, tábla, szivacs, kréta, térkép, faliképek bőséges anyagot nyújtanak, az ablak előtti tájék, iskolaudvar, botanikus és ásványtani kirándulások, városi séták mind felvehetők a szemléltető beszédgyakorlatok közé. S szembeszökő, mily alkalmas anyagunk nyílik itt belső szemléletre is, feltéve, hogy a képek művészi kivitelűek s egyszersmind művelődéstörténelmi tanúságra is alkalmasak. A képek megbeszélését a tanár vezetné be, aki rövid pár szóval az egésről áttekintést nyújt s az így nyert anyagot dolgozzák azután fel kérdve-felelgetve, majd a tanulók közt kis dialógusokban. A nyert szókincs folyton gyakorlandó! Élénkítésül a kép alakjait is beszélgetjük egymással, akár éneke is

foghatjuk őket s a nyelvtanyszerelésre is felhasználhatjuk a személyek és idők változtatásával.

A képeken kívül a kezdő tanítási fok eszközei lehetnének még térképek, várostérképek, tájképek, fényképek, híres emberek szobrai, pénzgyűjtemények, zászlók, könyvgyűjtemények és phonographok.

Ami a **nyelvtan** tanítását illeti, a régi iskolákban, tudjuk, a legszigorúbb nyelvtanítás, a legkizárólagosabb nyelvtani módszerezés volt az uralkodó. A visszahatás ennek merevsége és kizárólagossága ellen a múlt század 70-es évei végén vált érezhetővé s Franciaországban az 1890-es miniszteri rendelet igyekszik a panaszolt bajokat orvosolni. A reformot nagy lelkesedéssel fogadták s mégis már 1895-ben a miniszter kénytelen éppen a legfontosabb reformokról lemondani. A magyarázat nagyon egyszerű: amennyire túlságba vitték azelőtt a nyelvtanozást, olyannyira sutba lökték most azt s a nyelvet teljesen nélküle akarták megtanítani, elfeledve egyrészt, hogy az idegen nyelvek tanulására mennyivel kevesebb idejük és alkalmuk van növendékeinknek, mint az anyanyelv megtanulására s nem gondolva másrészt arra a nagy értelemképző és fegyelmező erőre, amely nyelvtani elvont fogalmak megkülönböztetésében, az emlékezőtehetségnek a nyelvtani logikai műveletekben való állandó gyakorlásában rejlik.

A nyelvtan tanulásának tehát nem teljes kiküszöböléséről lehet szó, hanem csakis kellő és szükséges korlátozásáról és új módszeréről. Ami az új módszert illeti, legszebben az az elv hangzik, hogy a tanulók az olvasmányokban előforduló példák alapján maguk alkossák meg a szabályokat s maguk építsék fel a nyelvtan egész épületét.

Ennek két módja lehetséges: vagy külön e célra összeállított olvasmányokat veszünk elő s itt kitesszük magunkat könnyen az unalomnak és egyhangúságnak, vagy szabadon rábizzuk magunkat az olvasmányokban esetleg előforduló példához; hogy ez megint mily időrablásra vezethet, arról nem kell külön szólnunk.

Középuton kell tehát maradnunk: egynémely szabályra az olvasmányok példáiból vezetjük rá növendékeinket, másokat készen nyújtunk növendékeinknek, hogy így az időből ki ne fogyjunk.

Eredményes tanításunk mindenképen csak előre megállapított nyelvtanítási menettel lehet. A legtöbb időt és fáradságot természetesen a főszabályokra kell fordítanunk, amelyeket mintegy központoknak kell tekintenünk, amelyek köré a lényegtelenebb tudnivalók csoportosulnak. Röviden összefoglalva, a nyelvtan külön-

böző részeivel szemben más-más lesz a feladatunk. T. i. vagy elsajátítás, gyakorlás; vagy pusztán megvilágítás, vagy adatgyűjtés! Más szavakkal vagy a szabályok elsajátítása vagy a princípiumok megértése vagy a típus szemléltetése.

S a francia nyelvi tanítás menetét három körre lehet osztani. Az első az elemi vagy előkészítő kör a rendes igék ragozásával, idevéve a segédigéket s a legelemibb tudnivalók a főnévről, melléknévről, adverbiumok, névmások és számnevek s a mondattan legegyszerűbb szabályai.

A második körben a nyelvtan és olvasmány már jobban elkülönül egymástól s ezt a különbséget meg kell tennünk az írásbeli gyakorlatoknál is. A nyelvtani tanulást e körben lehetőleg annyira ki kell tágítanunk, hogy olvasmányainkban nyelvtani nehézségeink már ne legyenek.

A harmadik, legfelső körben is óvakodnunk kell túlmagas célok kitűzésétől és semmi esetre sem szabad megfeledkeznünk a már megszerzett nyelvtani tudásnak gyakori számonkéréséről és ismétléséről.

E felső körben a középső kör nyelvtankönyvének bővített kiadása használandó, sőt ajánlatos itt már a francia nyelvű nyelvtanok bevezetése is.

Ami a nyelvtani szabályok begyakorlását, az emlékezetbe vézésüket illeti, erre nézve igen hasznosak az úgynevezett mintamondatok bevágatásai. A tanár feladata, hogy tanítása a folyton ismétlődő mondatok ellenére is változatos és könnyed maradjon.

Azt már egyszer említettük, hogy külön ily nyelvtan célokra készült szövegeket veszedelmeseknek tartunk: rendszeren szárazak, egyhangúak és unalmasak.

Ellenben alkalmasnak találjuk, ha valamely nyelvtani szabályra vonatkozó példákat egyugyanazon tárgykörből veszünk. Ezzel bizonyos tartalmi egységet is viszünk az anyagba.

A példák lehetnek még közmondások, költeményidézetek s lehetőleg magasabb erkölcsi szempontok is érvényesüljenek bennök.

S végül tanácsosnak látjuk, ha az igekonstrukciókat teljes alakban állítjuk a tanulók elé s nem csonkán. Pl. *nem demander à, commencer par, partir pour*, hanem *demander quelque chose à quelqu'un, commencer par faire qch, partir pour une ville, etc.*

Fontos továbbá, hogy a tanulók maguk is mondjanak, alkalmas példákat, mert ez, pszichológiai törvények szerint, igen alkalmas a szabályok megrögzítésére.

S ez az önálló példaalkotás vezet bennünket vissza ahhoz a nagy kérdéshez, hogy a nyelvtan begyakorlásához szükséges-e csakugyan a thème, vagyis az anyanyelvből az idegen nyelvre fordítás, ami oly sokáig a legfontosabb eszköze volt a nyelvtanításnak s hogy ez kárára vagy hasznára válik-e a tanításunknak?

A felelet a kérdésre nagyon sokféle és nagyon ingadozó volt. A vitából leszűrhetjük magunknak a következő eredményeket: a thème mindig meg fog maradni, de immáron nem egyedülálló és egyedülüdvözítő eszköznek, hanem egynek a sok mindenféle gyakorlat közül, mint amilyenek a mondatok végigragozása, az igeidőnek változtatása, a mondat alanyául vagy tárgyául szolgáló személy változtatása, a részletesnek összevonása, a rövidnek kibővítése, stb.

Ami az írásbeli feladatokat illeti, ezeknek jelentősége mindig fordított arányban van a beszédgyakorlatok jelentőségével. A beszéd előtérbe jutásával a visszahatás a másik oldalon oly erős volt, hogy pl. a házi írásbelieket egyideig majdnem teljesen kiszorította. Pedig az írni tanulás és írnutudás mindig szükséges eleme marad a nyelvtanításnak s hogy az, aki beszélni tud, írni még nem tud, az nyilvánvaló. Hiszen mindkét tevékenységnél más-más erők jönnek működésbe s más a lélektani folyamat is.

De az írásbeli céljainak és módszerének ez a változása szükséges visszahatás volt a hagyományokkal szemben.

Szükséges volt bővíteni az írásbeliek régi körét, amelyben inkább csak a nyelvtani anyag begyakorlására és ellenőrzésére jutott szerep.

Sokan a modernek közül az első időkben több-kevesebb időre teljesen kiszorították az írásbelit. Pedig a helyesírás gyakorlásának megkezdésétől nem kell félnünk még a kezdő fokon sem, csak arra kell nagyon ügyelnünk, hogy a gyakorlás a már elsajátított nyelvi anyagon történjék.

A kezdő fokon az írásbeli célja a már tanultaknak gyakorlása s nem a tanulás, az elsajátítás teljesebbé tétele.

Ily kezdő gyakorlatok lehetnek szavaknak, apró mondatoknak tollbamondása vagy emlékezetből írása akár a táblára, rögtöni javítással, akár a füzetbe.

Természetesen az írásbeliek köre bővül a tanítás előbbrehaladtával, de a szóbeli előkészítésről, megbeszélésekről sohasem szabad elfeledkeznünk.

Az írásbeliek között szerepelnek a nyelvtan begyakorlásánál

szóban elvégzett gyakorlatok: mondatok végigragozása, számnak, időnek, személyeknek változtatása, majd később mondatátalakítások, összevonások, kibővítések, kiegészítések. Majd francia kérdésekre feleletek. S végül a reprodukciója valamelyik rövid kis elbeszélésnek vagy leírásnak. Természetesen mindig csak a már elsajátított szókincs és nyelvtani tudás alapján.

A thèmet vagyis a **franciára** fordítást az alsó és középső fokon nem igen használjuk — még a felső fokon sem nagyon —, mert hiszen nagyon valószínű, hogy a dolgozatok szóról szóra meg fognak egymással egyezni.

Legfőlebb mint úgynevezett extemporalek-at vehetjük igénybe, vagyis az osztályban történő rögtönös fordítást. S itt a fő, hogy kellőleg elő legyenek készítve s hogy a tárgyalt anyagból vétesenek.

A különböző gyakorlatok között a tollbamondás jut mind nagyobb térhez: nemcsak a helyesírási, de a nyelvtani és általános nyelvi tudás ellenőrzéséül. Sokan azonban ellenzik, mint nagyon könnyű és időrabló gyakorlatot.

Középső fokon azután a reprodukció lesz a gyakoribb, még pedig különböző alakjában: olvasott és félretett szöveget reprodukálunk, vagy többször elolvasott és szóval már elmondott szöveget, vagy valamely magyarul is ismert szöveget, amit már szintén elmondottunk és megbeszéltünk franciául.

Fel kell vennünk gyakorlataink közé a levelet. De itt nagyon ügyeljünk a természetességre, világosságra és szabatoságra. Legjobban járunk el, ha sok levelet olvastatunk, még üzleti leveleket is s a levelek közül jó egynehányat könyv nélkül is megtanítatunk.

Természetesen a szabadabb dolgozatoknál a tanárnak a javítás sokkal több fáradságába kerül, kivált, ha nemcsak a nyelvtaniakra vigyáz, de a stílusképzés legelemibb, legkezdetlegesebb szabályaira is.

Ezek a szabadabb tételek ne legyenek nagyon nehezek; ne felejtjük el, hogy tanítványainknak még anyanyelvi stílusa is bizonytalan és ingadozó, hát még az idegennyelvi! Nagyon szükséges itt is a gondos előkészítés.

Tárgyuk szerint a következő tételekről lehet nagyobbára szó: az olvasott szöveg tartalmának reprodukciója, az olvasmányok bizonyos szempontból való megvilágítása, a tartalmi elemzés, egyes önállóbb képnek vagy jellemvonásoknak összeállítása, a hazai és

a német vagy angol irodalom ismertebb műveinek francia nyelvi tartalmi összefoglalása, valamely történeti esemény elbeszélése irodalmi forrás nyomán vagy enélkül tisztán a történeti ismeretekre támaszkodva, párhuzamok, oknyomozások, eredménykutatások, egyszerű — de lehetőleg francia — történeti jellemrajzok, u. n. életigazságok, közmondások, a leírások különböző fajai (természet-tudományi-, földrajzi-, műemlékek-, képek-, táj- és út) emlékekről, benyomásokról beszámolás, levelek.

S végül igen hasznosaknak találjuk a magyar művek jó, pontos francia fordításának olvastatását is s nem haszon nélkül valóznak a tanulók cserelevelezését.

Természetesen a tanárnak nem kell mind a felsorolt tétéleket kidolgoztatnia, vagy sorravennie. Az osztály arratermettsége, haladása szerint kell a megfelelőt kiválasztania.

A javítás is az osztály tudása szerint fog csak a pusztán nyelvtaniakra kiterjeszkedni, vagy a stilisztika elemeit is tekintetbe venni. Idesoroljuk az interpunkcióra való gondot is.

Általában a dolgozatoknál nem a hosszadalmasság a fő, hanem inkább a rövidség és gyakoriság. S a témák közül is lehetőleg olyant válasszunk, amely egy legfeljebb néha-néha két óra alatt az iskolában elkészíthető.

Az olvasmányok megválogatásában sem a hagyomány nem parancsol, sem az egyéni hajlandóság, hanem elvek.

Ez így nagyon szépen és nagyon egyszerűen hangzik, de csak kissé gondolkozzunk a kivitel felett, rögtön egész sereg nehézség tornyosul elénk.

Gondoljunk csak arra, hogy mily gazdag, mily eleven és folytonosan fejlődő ez a francia irodalom és sok egyező sajátossága ellenére is mily óriási különbség van a magyar és francia szellem között. S ezt az annyira üres szellemű irodalmat mi tanárok is szinte egyénenként más-másképen ítéljük meg.

S e zavart — ha nálunk még nem is —, de külföldön annál jobban növeli a könyvkiadók sokszor túlzó üzleti konkurrenciája, amely a könyvpiacra dob iskolai kiadásokban sok oly művet, amely vagy már, vagy még nem az iskolába való.

S a zavart még csak teljesebbé teszi a különböző didaktikai elvek harca.

Leányövendékeink jó része — ha itt nálunk nem is, de a más iskolákban — latinul is tanul. Csatlakozzunk-e a francia

olvasmányokkal a klasszikus olvasmányokhoz, vagy hagyjuk e szempontot teljesen figyelmen kívül?

A francia nemzeti „klasszikusokat“ olvastassuk-e, vagy különböző irodalmi korszakok kitünőségeit? Vagy a francia irodalmi fejlődést igyekezzünk-e feltüntetni?

Mind e kérdések mellett nem szabad az ifjúság természetes érdeklődését, korával járó hajlamait sem mellőznünk!

De van még egy másik irány is s ennek a hívei azt követelik, hogy az olvasmány kiválasztásában arra kell elsősorban ügyelnünk, hogy ezzel elsősorban a szókincset és praktikus nyelvhasználatot, beszédgyakorlatot segítsük elő s ezenkívül hogy ez olvasmányaink ne csak a francia irodalomba vezessenek bennünket, de egyúttal az idegen nép belső sajátságának, belső tulajdonságának megismerésére.

Egy szempillantás az utolsó tíz év értesítőire meggyőzhet bennünket arról, hogy mindinkább a legutóbb említett irányban haladunk a régi célok rovására.

Így vevődtek fel az iskolai olvasmányok közé a jelenkori elbeszélők és nagyon helyesen, mert hiszen a fejlődésnek, a testi és lelki fejlődésnek ebben a szakában, amelyben növendékeink általmennek a gyermekkorból a serdülőkorba, nem lehet kedélyüket tisztára a régi írókkal kielégíteni.

Ily új elemek még a történelmi novella, a földrajz-népismei, földrajz-történelmi, természettudományi vagy az exakt és technikai tudományok köréből vett olvasmányok.

A történelmi olvasmányok terén általában a jelenkorhoz közeledés a legerősebb hajlam s az írók közül a legmodernebbek is szóhoz jutnak.

S az élet eleveenségét igyekeznek az iskolába a francia iskolai életet ismertető olvasmányokkal is bevinni! Az olvasmányok e sokszerűségében nehéz csakugyan eligazodnunk. A fő, hogy egyik iránnyal szemben se legyünk elfogultak s hogy a különböző felfogásoknak igyekezzünk kiegyenlítően teret adni.

Kétféle túlzástól kell óvakodnunk: a felső fokon ne vegyünk elő túlságosan nehéz olvasmányt s a kezdő és középső fokon ne szálljunk az olvasmánnyal a gyerekek értelmi niveauja alá.

S vigyázzunk arra is, hogy tervszerűen, az alsó osztályoktól felfelé egységes terv szerint haladjunk.

A történelmi olvasmányoknál a fődolog, hogy csak a francia történelemből vegyünk olvasmányainkat, még pedig azon korszakok-

ból, amelyekben erős az érintkezés az európai történelemmel. Ily korszakok a keresztes hadjáratok, XIV. Lajos kora, a forradalom és az első császárság.

Ami a leveleket illeti, Mme de Sévigné leveleinél — amelyeknek korfestő erejét nem tagadjuk — iskolai célra hasznosabbnak gondoljuk a modern és célszerűbb leveleknek az olvastatását.

A tudományos irodalomból is be lehet vezetnünk olvasmányokat az iskolába, természetesen nem annyira a bölcséleti olvasmányokat, mint a természettudományiakat, földrajziakat és esetleg még egy kis társadalomtudományit.

Természetesen a legkiválóbb írókat vesszük, mint pl. Flammarión, Reclus, Buffon, Michelet.

A drámai olvasmányokat illetőleg a klasszikus tragédiák közül teljesen elegendő egyetlen egynek az olvastatása. Például Corneille Cid-je, vagy Racine Athalie-ja, Phèdre-je, esetleg Britannicus-a. Molière-től természetesen nem a kis darabokat olvastatjuk, hanem a nagy jellemvígjátékokat, elsősorban a Femmes Savantes, amely oly élethű alakokkal jeles s felséges kómikummal teli s azután az Avare-t. Bourgeois Gentilhomme-ot, a Précieuses Ridicules s a Malade Imaginaire-t.

A XIX. század írói közül alkalmasak iskolai célra Scribe, Saudeau, Feuillet. S nem tudunk semmi komoly kifogást emelni a legmodernebb darabokkal való kísérletezés ellen sem, kellő előkészültségű osztályban, ha e darabok ellen erkölcsi szempontból nincs kifogásunk s egész örömmel üdvözljük az iskolában akár a nagyorrú Cyrano-t, akár a boldogtalan Aiglon-t.

A epikai költészetből teljesen elegendők La Fontaine meséi.

A lírából áttekintést szeretnénk nyújtani növendékeinknek a XIX. századon be a XX. századba. Nem egy író részletes megismertetése a célunk, hanem az egész fejlődésé s nem fogunk visszariadni a kis költőktől, a poetae minores-től sem, ha oly érzésnek, oly hangulatnak vagy eszmének a kifejezői, amelyet didaktikai vagy paedagógiai szempontból mi alkalmasan fel tudunk használni.

Az elbeszélő irodalom azonban iskolai szempontból talán mégis csak a legfontosabb. Legszokottabb iskolai képviselői Souvestre, de Maistre, Toepffer, Erckmann-Chatrion, Daudet, Theuriet, Halévy.

Kiválóan alkalmasak ezek a művek nemcsak arra, hogy belőlük a modern társalgási nyelvet is megismerjék növendékeink,

hanem arra is, hogy rajtuk keresztül bepillantást nyerjünk a francia népeletbe, városi életbe, szokásokba, erkölcsökbe stb

Továbbá igen alkalmasak ez olvasmányok a több oldalról való elemzésre s kitünő anyagot szolgáltatnak gyakorlatokra.

Attól pedig, hogy növendékeink szerelmes történeteket is olvasnak, vagy legalább is olyanokat, amelyekben ez érzésnek nagy vagy akár döntő szerepe van, ne riadjunk vissza.

Az ily olvasmány tágranyitott ablak, amelyen keresztül az egészséges élet levegője áramlik be az iskolába. Hiszen attól úgy sem óvhatjuk növendékeinket, ezeket a 16–17 éves gyerekeket, hogy a szerelemre ne gondoljanak, e szerelemről, férjhezmenésről vagy férjhez nem menésről egymás között ne beszéljenek.

A régi iskolai olvasmányok — gondoljunk csak a klasszikus drámákra: Cid, Tudós nők stb. — szintén csak ezeket a problémákat fejtegették.

S nem hasznos-e ezeket a kérdéseket, az életnek ezeket a legnagyobb, legnehezebb és legsorsfordítóbb kérdéseit a jelenkori elbeszélő irodalom nyújtotta modern viszonyok és körülmények között is szemügyre venni s tanulóinkat rávezetni, velök megtaláltatni azokat a komoly és szent feladatokat, amelyek az életben reánk mindegyikünkre kivétel nélkül várnak s levonni azokat a komoly tanulságokat, amelyek intésül, figyelmeztetésül szolgáljanak növendékeinknek s megértsék velök e problémáknak nagy jelentőségét, nagy komolyságát s hogy ezen problémák helyes megoldásától függ egész életünk boldogsága vagy boldogtalansága.

Természetesen ilyen gyakorlati életbölcseleti kitéréseink nemcsak az elbeszélő olvasmányokkal kapcsolatban lesznek, de amikor csak alkalom adódik rá. S így majd — komoly és lelkes tárgyalással — sikerül talán legalább növendékeink egy-kettőjében életre kelteni s megizmosítani azt a legszebb lelki tulajdont, amelynek vezérmotívumként kell végigvonulnia minden életben, amely egyedül képes arra, hogy a sok disharmóniából harmónikusat alkosson s az életet igazán tartalmassá tegye: az életnek komoly kötelességtudástól áthatott igaz szeretetét.

Csak megint ne feledjük, hogy gyakran többet ér az olvasmány eleven példájára néhány szóval rámutatnunk, mint hosszadalmas erkölcsprédikálásunkkal unalmassá válnunk!!

Az így megválasztott olvasmányt azután a lehető legtöbb oldalúan kell hasznunkra fordítanunk. S itt a nyelvtani szempont-

ról se feledkezzünk teljesen meg, ha nem is állítjuk az olvasmányt a nyelvtan szolgálatába. Hiszen még maga az olvasás sem öncél, ez is csak eszköz a nyelvtudásnak és gondolatképzésnek nagy munkájára.

Feladatunk olvasmányaink tárgyalásánál kettős lesz. Az első: képessé tenni növendékeinket az olvasott szöveg világos és teljes megértésére és reprodukciójára. A másik: kapcsolatot teremteni olvasmányunk és a tudásnak, a tudománynak és gyakorlatnak különböző ágai között.

A hagyományos rendje az olvasmányok tárgyalásának az olvasás, fordítás és magyarázat, vagy a fordítás különböző értékelését, illetőleg nemértékelését is tekintetbe véve: olvasás, értelmezés, fejtegetés s ehhez járul még az olvasmány gyakorlati felhasználása.

Az olvasásnál elsősorban a világos és tiszta kiejtésre kell ügyelnünk; amellett arra, hogy az olvasás a kellő tempóban, a kellő tagolással és hangsúlyozással történjék.

Nem szabad azonban felejtünk, hogy egyszerre nem érhetjük el itt sem a legkitünőbb eredményt.

Itt csak egy igen vitás kérdést említünk meg futólag: az ú. n. liaison-nak, a szavak összekapcsolásának, összeolvasásának vagy össze nem olvasásának kérdését.

Szabályul azt állíthatjuk fel magunk előtt, hogy a költeményekben teljes szigorúsággal visszük a liaison-t keresztül, míg a prózai olvasmányokban nagyobb szabadságot engedünk.

A fő, hogy az olvasást soha nem lankadó türelemmel végeztessük, ne vágjunk közbe minden egyes hibásan olvasott szónál korholva vagy javítva, hanem várjuk meg a mondat végét, vagy egy nagyobb egységét s engedjük magát az osztályt is javítani. Időről időre mutassunk példát a korrekt olvasásban, drámai olvasmányainknál osszuk szét a szerepeket, de csakis már jó olvasó növendékeink között.

S a szöveget olvastassuk el a tárgyalás, fejtegetés után még egyszer növendékeinkkel, ellenőrzésül, hogy vajjon a szövegtárgyalást teljesen követték és felfogták-e?

Az erre szánt időt ne sajnáljuk, mert az idegennyelvi olvasási gyakorlatok okvetlen jó hatással lesznek az anyanyelven való olvasásra is.

A szövegértelmezés lehet vagy pontos fordítás, vagy csak nagyjából való tolmácsolás, körülírás.

A szó szerinti fordítás csak az alsó fokon szerepel, később megelégszünk a nagyjából való fordítással, a tartalomelkérdéssel, természetesen nem mulasztva el közben-közben az egyes szavak tudásának az ellenőrzését sem!

Természetesen a pontos fordítgatással a tanítás sokkal könnyebb és egyszerűbb volna. Míg ellenkező esetben rendelkezniünk kell azzal a képességgel, hogy szavak és fordulatok értelmét világosan, gyorsan, áttekinthetően körül tudjuk írni, együtt kell érezni növendékeinkkel, meg kell éreznünk, hogy mire van szükségük, mit kívánnak és mi úntatja őket s mindehhez még tanításunknak élénknek kell lennie s kellő segédeszközökkel jól előrekészítettnek.

Ily segédeszközök a szótárak, synonymák könyve, lexikonok stb., amelyet újabban a tanulók kezébe is adunk. Ilyenek a francia nyelven írt, jegyzetekkel ellátott kiadások. Ezek helyükönvalók, de csak addig, amíg nem túlon bővek, amíg a magyarázat könnyen érthető s megértése vagy fordítása nem vesz túlsok időt igénybe, vagyis leginkább a tárgyi magyarázatoknál.

Leghelyesebb azonban a szöveget lehetőleg kevés jegyzettel nehezíteni.

Ismételjük tehát, a rendszeres szó szerinti pontos fordításnak szerintünk csak az első osztályokban van helye, a felsőbb osztályokban csak néha veendő elő, a legpontosabb és legegyszerűbb ellenőrzés gyanánt.

A fordításnak — bármily fokon is — elsősorban helyesnek és magyarosnak kell lennie. Vagyis nem elég az egyes szavak jelentését tudnunk, hanem a fordítást a maga egészében az anyanyelv szellemének megfelelően kell elvégeznünk. S meglátjuk majd, hogy az a gyakran bizony elég fáradságos keresgélés, amelyet a helyes és magyaros fordításra törekedve ki kell fejtenünk, munkára serkentő hatással lesz növendékeinkre.

Az így elkészült fordítás természetesen még nem öncél, hanem csak eszköz az olvasmányok eleve né és fejtegetésre alkalmasabbá tételére.

Nem tartjuk helyesnek az ú. n. kis speciális szótáraknak használatát, amelyek az iskolai kiadásokban szoktak szerepelni, mert ezek a szavaknak csak éppen ott, abban a fordulatban szükséges jelentését adják s így elszoktatják növendékeinket a gondolkozástól, a fordítás megfelelő szaván; ellenben helyesnek találjuk, ha a tanuló otthoni szótározás után a tanár előtt és annak útba-

igazításával végzi el a jó fordításhoz vezető találgatást és gondolkodást.

A magyarázatnak vagy fejtegetésnek annyit kell legalább is nyújtani, amennyi a szöveg megértéséhez okvetlen szükséges, vagyis a lehető legnagyobb rövideggel a szükséges tárgyi magyarázatokat s a szükséges nyelvtani, synonymikai, verstani, stilisztikai magyarázatokat. Mindezt előre megállapított rendben és mértékben!

A tárgyi magyarázatok persze alkalmat nyújtanak arra, hogy növendékeinket bevezessük kissé Franciaország történetébe és művelődéstörténetébe, mind az elmúltba, mind a jelenkoriba. Itt is főképen arra kell vigyáznunk, hogy se keveset, se túlsokat ne nyujtsunk növendékeinknek s a fejtegető magyarázatainkban elsősorban a gondolati összefüggésre és haladásra fogjuk mindig növendékeink figyelmét irányítani, ami természetesen a nyelvi kifejezések megfigyelésére és elsajátítására is rákényszeríti növendékeinket s egyszersmind a beszélgetésnek is anyagául szolgál.

A nyelvi jelenségeket, kifejezéseket sem elég egyszerűen észrevennünk, azokra rámutatnunk, hanem gyűjtenünk kell azokat s jól meg is tanulnunk.

Felhasználhatjuk még olvasmányainkat — a prózaiakról beszélünk csak — könyv nélkül tanulásra is. Így párbeszédeknek vagy vígjátékrészleteknek a megtanulására. A prózai könyv nélkülözés meg voltaképen alkalmasabb, mint a költeményes, mert hiszen a szavalati kiejtés és hangsúlyozás sokban különbözik a természetes beszélgetés kiejtésétől és hangsúlyától.

Felhasználhatjuk továbbá még írásbeli gyakorlatokra is, hiszen voltaképen az írásbelieknek főképen az olvasmányra kell támaszkodniuk, abból kell kiindulniuk.

A francia órákon kívül is nagy segítségére jöhetnek a francia nyelv tanárának az olvasmányok hasznosításában, értékesítésében a többi tárgyak tanárai, akik, ha alkalmuk akad rá, akár a történelem, akár a földrajz vagy irodalomtörténetben szívesen fogják újból érinteni, esetleg bővebben is rátérni arra, amit a tanuló a francia órán olvasott.

A költői művek olvasásánál még szigorúbbaknak kell lennünk, mint a prózai művekenél. S a tiszta és helyes kiejtésen kívül arra is kell törekednünk, hogy — talán a hang erősségének fokozásával s a tempó szabályozásával — a szavalást legalább is megközelítsük. Inkább legyünk a könnyedség rovására pathetikusak, mint fordítva.

Könyv nélkül is tanítsunk eleget. Kezdhethük Lafontaine meséivel, majd sorra kerülnek Béranger chansonjai, Hugo Victor s a XIX. s akár a XX. század lírikusai, akiknek műveiből bő anthológiáink vannak. S a felső fokon nem fog ártani egy-egy klasszikus tragédiarészlet könyv nélkül taníttatása sem.

A költemények fordításánál törekedjünk arra, hogy fordításunk ne csak helyes és magyaros, de lehetőleg költői is legyen s e célra használjuk fel, ha mikor alkalmunk akad rá, a magyar költői műfordításokat, ami egyszersmind érdekes összehasonlításokra is nyujthatalkalmat.

*

Ami a költői művek tárgyalását illeti, kísérjük mindig figyelemmel a cselekményt a maga egészében — különösen a drámai olvasmányokra gondolunk most —, az egész költői műnek felépítését, a jellemek fejlődését, a cselekvény menetét stb

Ezzel a gondos figyelemmel tartozunk nemcsak minden költői műnek, de a tanulóifjúságnak is, amelyben igyekeznünk kell az érzékenységet a művészi szép iránt s az érdeklődést a művészi szép szabályai iránt felkelteni.

Ami a szókincset illeti, ennek elsajátítása még nem egy a nyelvnek a tudásával, amint azt a naiv felfogás hirdeti, de az elvitázhatatlan, hogy nagyon fontos eleme a nyelv tudásának.

Kérdés már most, hogy történjék ez az elsajátítás? Esetről esetre-e, az olvasmányok véletlen sorrendjében, vagy tervszerűen-e, elkészített szócsoportok szerint?

Bármelyik utat válasszuk is, ne felejtjük el, hogy a szó-tudásban is vannak fokozatok és különbségek. Sok szót annyira ismerünk csak, hogy csakis összefüggő, írott szövegben válik előttünk jelentése ismét tudatossá, míg más szó jelentése mindig tudatos előttünk. Vannak megint szavaink, amelyeket teljesen tudunk használni írás közben s végül olyanok, amelyeket szóval és írásban egyforma könnyűséggel használunk.

Van tehát receptív és produktív szókincsünk s mindegyikben két fokozatunk. Természetes, hogy a produktív csoport — épp úgy, mint az anyanyelvben is — sokkal szűkebbkörű, mint a másik. De egy bizonyos terjedelmet itt is meg kell kívánnunk. S az okvetlenül megtanulásra váró szók közé soroljuk nemcsak a legszokottabb abstract szavakat, igét, főnevet egyaránt, továbbá a legjellemzőbb mellékneveket és határozószókat, kötő- és elöljárószókat, hanem a mindennapi életnek bizony elég szépszámú leggyakoribb és legszükségesebb konkrét kifejezéseit is.

Kérdés már most, hogy ezek elsajátítása milyen módon történjék? A szavak óráról órára való megtaníttatása és gyors kikérdezése s örökös ismétlése paedagogiai szempontból nem elégíthet ki bennünket. Hiszen elméletileg nagyon szépen ki lehet mutatni, hogy minden órára ennyi új szót véve, év végéig mily óriási tömegét tudják növendékeink a szavaknak. Csakhogy az egész szókincset sohasem fogják növendékeink észben tartani tudni s a szókincs nagobbmértékű gyarapodása a szótanulás tempóját is meg fogja lassítani.

S az olyan nehézségekről sem szabad elfeledkeznünk, a milyent például a franciából áthonosodott szavak okoznak, amelyeknek elmagyarosodott alakja újra meg újra elnyomja tanulóinkban a helyes francia alaknak a képzetét. Ilyenkor a két alak gyakori szembeállítását természetesen kikerülhetetlen!

A szócsoportok, amelyek tanulóink kezébe kerülni szoktak, rendszeren vagy összefüggő tárgy- vagy etymologikus szócsoportok. Ez utóbbi csoportosítással inkább csak a már tanult anyagot ismételhethetjük, vagy egészíthetjük ki, de az elsőnek is csak akkor vehetjük igazán hasznát, ha e szavakat nem egyenként, mintegy élettelen alakjukban tanuljuk, hanem összefüggő, az életteleniséget megelevenítő mondatokban.

Használhatunk külön erre a célra a megfelelő szavakból összeállított szöveget is, de vigyázzunk, hogy e szövegeknek más-különben is legyen valami értéke.

Leghelyesebb azonban, ha íróművészkéz alkotta szöveget veszünk mindig elő.

A szókincs gyarapításában — a kezdő fokon — nagy hasznukra vannak a már említett szemléltető képek. S nagyon fontos — minden fokon — a gyakori ismétlés, más-más szempont alá fogva a szócsoportokat s mindig gyorsabb tempóban végezve az ismétléseket.

Lehetőleg ne külön-külön kérdezzük a szavakat, hanem összefüggő mondatokban s vigyünk be tanításunk ezen részébe is külső-belső elevenséget.

S a szókincs gyűjtésénél azzal is fokozhatjuk az érdeklődést, hogy a tárgyi szempontból vagy etymologice összefüggő szavakat is csoportosítjuk néha s ezzel növendékeinket sikerül talán rávezetnünk bizonyos törvényszerű összefüggésekre, vagy a szóképzés egy-két szabályára.

S néha talán kultúrtörténeti szempontból sem fog ártani

egy-egy szónak a jelentésváltozásait a különböző századokon végigkísérni!

A synonym kifejezések közül csak a legszükségesebbeket vegyük s amelyeknek használatában a tanulók sok hibát követnek el, nem tudva megkülönböztetni az értelmi árnyalatot.

Természetesen mind ez árnyalati megkülönböztetést együtt végezzük el az iskolában, anélkül hogy növendékeinknek synonym kifejezések gyűjteményét nyomnók a kezükbe.

Az irodalomtörténet tanítását illetőleg — ami persze csak megfelelő haladású osztályban lehetséges — főkövetelményeink a következők: amikor csak lehet, az olvasott anyagból induljunk ki; ha ez nem lehetséges, akkor lehetőleg a francia irodalomtörténetnek azokat a mozzanatait válasszuk ki, amelyekben a francia irodalom hatással volt a külföldre, elsősorban a miénkre, vagy a melyek nemcsak irodalomtörténeti, de művelődéstörténeti szempontból is fontosak.

Nem kimerítő, részletes irodalomtörténetet tanítunk természetesen, hanem mindegyik írónál egy-két évszámról, egy-két adatról s egy kis fogalom- és érdeklődést keltő ismertetésről, egyrészt hogy növendékeink bele tudják helyezni ezeket a leghíresebb írókat és gondolkodókat a megfelelő korba és szellemi áramlatba s másrészt hogy kedvet nyerjenek ahhoz, hogy később hozzájuk visszatérjenek.

*

Dolgozatom nem említi azokat a segédeszközöket, amelyeket az internátusban nyújthatunk növendékeinknek s okoskodásmenete, adatai nem tisztára a felsőbb leányiskolai tapasztalatból vannak leszűrve. De hiszen ma már úgy sincs meg az a nagy ellentét a fiú- és leányiskolák nyelvtanítási módszerében s a felsőbb leányiskolákban, nemcsak nálunk, de a külföldön is, most van részint készülöben, részint kipróbálás alatt az új tervezet és szervezet s ennek hogy és mikép bevalásáról ma még nem beszélhetünk.

De nem akarom azért elmulasztani, hogy ki ne emeljem, legalább most végső összefoglalásul, a felsőbb leányiskolai nyelvtanítás természetes előnyeit és nehézségeit.

A leánynövendékeknek már természetből nyert adományuk az utánzat nagyobb könnyűsége, a logikai törvények szerint talán meg nem magyarázható megérezése, a kifejezésbeli könnyedség, a stílusérzék s a kis részletekben való gyorsabb eligazodás. Más-

részt természetük visszariad — a túlnyomó többségé legalább — az elvonttól, szívesen megmaradnak a hallottaknak egyszerű ismétlésénél, a tisztára reprodukív munkánál s hamarabb fáradnak s érdeklődésük nem annyira a hősiés, vagy a történeti, a politikai iránt fordul, mint a fiúké, hanem inkább az egyszerűen emberi iránt s általában több érzékük van a költői és művészi iránt, mint a fiúknak.

Természetes, hogy mindezeket a sajátságokat tanításunk egész menetében nem szabad sohasem figyelmen kívül hagyni!

Dr. Tóth András.

Kirándulás az Aldunára.

Az intézeti kirándulásoknak nevelési szempontból elismert szükségességét és észszerűségét az adja meg, hogy összekötte a kellemest a hasznossal, a növendékeknek nemcsak szórakozást nyújtanak, hanem a szakszerű magyarázatok révén ismereteiket is oly módon gyarapítják, mely mellett a szerzett benyomások kitörhetetlenül maradnak meg a növendékek emlékezetében.

A gondjainkra bízott kis lányok a sors kedvezése folytán általában véve oly kedvező helyzetben vannak, mely módot nyújt nekik szüleik felügyelete alatt a látnivalókban gazdagabb külföldnek később való megismerésére és így kézenfekvő és észszerű, hogy növendékeinkkel e kirándulások révén hazánk oly vidékeit kívánjuk megismertetni, melyeket később alig lesz módunkban látni, s annál kevésbé szakszerű felügyelet alatt becsülni tanulni, mert a szülők természetszerűen szívesebben vezetik gyermekeiket oly külföldi látnivalókhoz, melyeket maguk sem ismernek. Némi szerepe van ebben a hazai iránti ellenszenvnek is, mely lekicsinyel mindent, ami magyar, de ami a nevelés szempontjából helyes álláspontnak semmiképen el nem fogadható, mert csak akkor tudja a növendék igazán értékelni a lelkében önkénytelenül felmerülő összehasonlítás révén a fejlettebb külföld látnivalóit, ha előbb hazánkét megismeri.

Ezért tartjuk szükségesnek tehát a növendékeknek évről évre hazánkból bemutatni azt, ami szép, ami megnézésre érdemes, s ezért rendezzük évenként e nagyobb együttes kirándulásokat. Akik ezeken a hosszabb, rövidebb ideig tartó tanulmányi utazásokon részt vettek, gazdag földrajzi, mű- és történeti, technikai és természetrajzi ismeretekkel, s nagyon sok felejthetetlenül kedves emlékekkel tértek vissza. Sokszor csodálkozva győződtek meg róla,

hogy nálunk is van megnézni való vidék, megismerésreméltó technika, s reméljük, hogy helyes ítéletet nyertek kultúrviszonyainkról, melyet talán túlságosan balul ítéltek meg és becsültek le a sokszor erősen hátrányunkra dícsért külföld mellett.

Növendékeink már három ízben tettek kirándulást. Először a Balaton vidékét ismerték meg, amennyire ez lehetséges volt három nap alatt, másodszor hat napig voltak a Tátrában és a felvidéki városokban, harmadszor az idei tanév végén az Alduna szépségeiben gyönyörködtek, mely kirándulás, az előzők sikerén felbuzdulva, már nyolc napra terjedt. Ez utóbbi, talán legsikeresebb kiránduláson 26 növendék vett részt 6 kísérő felügyelete alatt.

Május 23.-án reggel indult útnak a szórakozás és ismeretekre vágyó vidám társaság a lehető legkellemesebb időben, mely, hála az Isten gondoskodásának, mindvégig változatlan maradt. Az idő jó társaságban hamar repül, délben Újvidéken ebédeltünk, az ozsona ideje már Zimonyban talált, hol a szép kilátással bíró, a Dunán épült pavillonban fagyaltotztunk, míg a belgrádi hajó indulásra készen állt. Érdeklődéssel és kíváncsian siettünk fel a belgrádi vár körül elterülő népes sétányra, majd a város főutcaira, hol nem várt rendezettség és civilizációra találtunk. Megcsodáltuk a királyi palotát, s a szomorú nevezetességű helyet, melyhez egy szerencsétlen királyi pár tragédiájának emléke fűződik. A visszatérés élvezetes volt a hajón, a Duna talán este a legszebb. Zimonyban kitérő vacsora várt, melyet ugyancsak jó étvágygyal költöttünk el. Nagy meglepetés volt a hajón való éjjeli szállás. Az M. F. T. R. I. Ferencz József-ről elnevezett termes gőzös 11 órakor vetett ágyakkal várt, melyeknek elhelyezése kissé bizalmas közelségű volt, de ott — a fárasztó nap után — a rendesen is jobban aludtunk. Sokan már kora hajnalban fölkeltek, s a napkeltében gyönyörködtek, de valamennyien siettünk fel a fedélzetre, hogy az út szépségeiből ne sokat veszítsünk, hiszen Európa egyik legszebb víziútján utaztunk. A Kazánszoros elragadó szépsége vadregényes sziklafalaival, a történelmi nevezetességű várromok: Szendrő, Galambóc, a Széchenyi- és Traján- út teljesen lebilincseltek figyelmünket. A hajó más irányú élvezetet is nyújtott; a gyermekek mind nagyobb érdeklődéssel látogatták az ott lakó törököt, aki valódi török kávé fűzött, s ami nekik még fontosabb volt, kitérő édességeket árult. Majd, hogy a remek kilátásban még jobban gyönyörködhessünk, átsétáltunk a II. oszt. fedélzetére, hol néprajzi ismereteket is szereztünk, megfigyelve a szerb és

román utasokat, s egyszersmint konstatáltuk, hogy a magyar paraszt sokkal intelligensebb és tisztább azoknál.

Orsován kellemes meglepetés volt, hogy Podhraczký és Homoky főszolgabíró urak felajánlották szíves pártfogásukat, melynek a későbbi napokon igen nagy hasznát vettük, mert megóvtak a kellemetlenségektől, melyek Turn-Severin és Ada-Kaleh megtekintésénél a vámhatóságokkal való érintkezéskor érhetek volna, s elvezettek mindenhova, ahol valami érdekesség ígérkezett. Velük indultunk útnak Turn-Severin felé, útközben megnézve a nagynevű és közlekedésre nélkülözhetetlen Vaskaput, s az ugyancsak érdekes vizafogókat. A kis román városban még nagyobb kíséret csatlakozott hozzánk, kiknek szívességéből ott a legnagyobb előzékenységgel fogadtak s az ozsonnánál még magyar zenével is kedveskedtek. A jól ismert nóta hangjaira kipirultak és mosolyogtak a leányarcok, s hálásan néztek a kedves kísérőkre, kiknek ezt, a román városban szokatlanul kedves meglepetést köszönhették. A következő reggel az Orsova mellett levő Korona-kápolnához sétáltunk, ahova gyönyörű, égbenyúló látszó jegenyefák között vezet az út. A kápolna annak a két fűzfának a helyén épült, mely alá 1849-ben elrejtették a koronát, mely 1853-ig volt ott, míg a rejtékét ismerő pásztor el nem árulta hollétét. Innen a nagytekintélyű „Nagy Sándor“ vezetésével, az Igazgatónő gondos utasítása után átszólnak áztunk Ada-Kaleh szigetére. Az út nagyon kellemes, de sajnos rövid, pótolja kellemességét a kis anektált török sziget számos érdekessége. Szűk, téglával kirakott, sok helyen fedett utcákon jutunk a mecsethez, mely előtt érdekes kút áll, hol az ájtatos mohamedán imádság előtt megmosakszik. Az előcsarnokban egy polcon kis félretaposott cipők sorakoznak, az emeleten lévő elemi iskola növendékei vetették le. Az imaterem ajtajában figyelmeztetnek, hogy a szőnyegre lépni nem szabad, s elveszik a kodakokat. Bent sok érdekes látnivaló van; különösen szokatlanok a katolikusokéhoz hasonló, de néhány méternyi faolvasók, feltűnően szép a padlót csaknem teljesen beborító remek mintájú és színpompájú szőnyeg, mely a török szultán ajándéka. Az emeleten kezdetleges berendezésű, szegénységre valló elemi iskola van. A kis törökök nagy szemeket meresztenek a vendégekre, ők pedig a kis fiúk írásaira, könyveire. Némelyik merészebb fiúcska a tanító felhívására olvas és számol, ami előttünk érthetetlenül hangzik. Az ada-kalehi vár, mely valamikor fontos erősség volt, ma csak szerény emlékeztető a régi időre, néhány omladozó falán

a legszebb virágok nyílnak. Egy magyarul beszélő török, ki már régebben hozzánk csatlakozott, szíves készséggel vezet el a lakására, melyben egyszerűsége mellett feltűnő a tisztaság és rend. A gyermekek valamennyien kipróbálják az egyetlen butodarabon: a szobában körülhúzó kereveten, hogy milyen érzés török módon ülni. A kert telve virággal, a rózsák teljes virágjukban állanak. Az ada-kaleh-i különlegességek megizlése volt még hátra, melyet Medve Zoltán főispán úr szívesességéből élveztünk, ki ott családjával együtt hozzánk csatlakozott.

A következő állomás Herkulesfürdő volt, mely érdekes fekvésével, remek vidékével, fejlett kulturájával méltán kápráztatta el a nézőket. Megnéztük a rablóbarlangot, melyből egy sziklába vágott alagút a hegy tulsó oldalához vezet, felmentünk a Schnellerkilátóhoz, a szomorú emlékü fehér kereszthez, honnan a kilátás tündéri szép. Az új és régi Herkulesfürdő épületei parányi pontoknak látszottak onnan, a Cserna regényes völgyében. Estéknként növendékeink levetették kirándulóöltözetüket, s csinosan átöltözve jelentek meg a vacsoránál. Az első estén, feledve a nap fáradalmait, a gyógyteremben még táncoltak is, ha tőlük függött volna kivilágos kiviradig, így az Igazgatónéni engedelmével 11 óráig. Általános volt a vélemény, hogy a herkulesfürdői másfél napi tartózkodás volt az út legkellemesebb része.

Igy a túra 5. napján, kora hajnalban kissé szomorúan indultunk Petroszény felé. A kirándulás második része nem annyira mulatságos, de nagyon tanulságos volt. A délelőtt egy részét Karánsebesen töltöttük, ahol bejártuk az egész várost, megnéztük a határőrség eltörlésének emlékére emelt királyszobrot. A hosszú utazás fáradságait bőségesen kárpótolta a Zsil völgyében tett kirándulás. A román határtól gyalog sétát tettünk, mely, sajnos, útlevél nélkül csak $\frac{1}{4}$ óráig tarthatott. A Zsil magas gránithegyek között halad, melyeket a lehető legszebb és leggazdagabb virágtakaró fed be. A víz helyenként óriási szikladarabokat, máshol gyökerestül kitépott százados fákat hozott magával, jelezvén, milyen ellenállhatatlan az ereje. A vidék szépségéhez és vadregényességéhez semmi sem hasonlítható. Az út — melyet visszafelé kocsin tettünk meg — egy szegényes viskókból álló román falun vezetett keresztül, hol bementünk az egyik házba s megnéztük az abban levő lakást. Az alacsony ajtón csak lehajtott fejjel lehet bemenni a sárral tapasztott, rossz levegőjű, szobának nem nevezhető oduba, hol hihetetlenül kevés és primitív a bútórzat. A ház asszonya

sietett, nemzeti szokásához híven, bekötni a fejét, hogy az idegek előtt illendően jelenhessék meg. Megmutatta a maga szőttefonta ruháit, melyek mindenikén van valami kézimunka, némelyiken igen szép motívummal. Még ezekben a kezdetleges viszonyok között élő, s a kultúra ily kezdetleges fokán álló emberekben is van művészi érzék — mondták a gyermekek s a szegényes viszonyokat látva — talán hálásan gondoltak saját jólétükre! Visszatérve Petroszényre a város szélén levő Kalváriahegyről az egész vidék szemünk elé tárult. Délután a Salgótarjáni Kőszénbánya R.-T. szívésségéből a szénszállításra berendezett keskeny vágányú villamosvasút egyik személyszállító kocsiján kimentünk a bányaművekhez. A szénbányába hosszú, keskeny, sáros és sötét folyosó vezet, honnan liften lehet lejjebb menni. Hogy a forgalmat ne akadályozzuk, csak néhányan mentünk le 60 m.-ig, s így csak a bányamunka nehéz és fáradságos voltáról szerezhettünk benyomást. A bánya levegőjét egy óriási, villanyerőre berendezett ventilátor tisztítja állandóan, melynek működését egy mérnök volt szíves megmagyarázni. Azután a kincstári szeparátort néztük meg, bámulva a technika fejlettségét, a gép emberi erőt legyőző nagyszerű munkáját.

Este Dévára érkeztünk, ahol egész modern berendezésű szállodában aludtunk. Reggel egy 4 órás kocsis-út után érkeztünk Brádra, hol a bányatársaság múzeumát, majd Európa legnagyobb aranyzúzóját néztük meg. Bent a zúzóban óriási a zaj, a legerősebb kiáltás is elvész, a munkások nagy része teljesen süket. Egy megállított gépen tanulmányozhattuk a zúzó szerkezetét. A hatalmas, villanyerővel hajtott vastörök porrá zúzzák az aranytartalmú kőzetet, a porrá tört anyagot az állandóan folyó víz higannyal bekent rézlapokra viszi, hol az arany és higany foncsorrá válik, ebből elpárologtatják a higanyt, s visszamarad minden jónak és rossznak kútforrása, az arany. A bányák és a zúzó, sajnos, egy német részvénytársaság tulajdonában vannak, melynek Vilmos császár is részvényese, s óriási haszonnal dolgozik.

Alkonyatkor érkeztünk Dévára vissza, ahol a festői szép fekvésű várba sétáltunk fel, mely IV. Béla idejében épült, s a későbbi háborús időkben, különösen a Hunyadiak korában fontos védelme volt a környéknek. Ma a hegy oldalán levő sétánnyal a dévaiak kedvelt kiránduló helye

Az utolsó napon a vajdahunyadi várat is megnéztük, mely könnyen megközelíthető és jó karban tartott. A vár a XIV. sz.-ban

épült, majd Szilágyi Erzsébet, később Bethlen Gábor építtette újra egy részét. Eredetileg gót stílusban készült, melyhez az újításoknál mind több és több renaissance- motívum járult. Udvarán 52 méteres kút van, melyet Mátyás király ásott 3 török fogollyal, akik 12 évig dolgoztak rajta. Egy kis hidon keresztülmenve, a bástyafalra jutottunk, honnan Mátyás híres vadaskertjébe lehet látni. Áhítatos hangulat fogta el a növendékeket a nagy Hunyadiak nagy tetteire gondolva, s lelkesen énekelték a Hunyadi-indulót. Megnéztük még a lovagtermet, kápolnát, Bethlen Gábor egykori lakását s a külön épült „Nye bojsze“-t, mely a régi vitézek menedékhelye volt. A várban, — ha a javítással elkészültek — múzeumot állíttanak fel.

A kirándulás utolsó érdekessége a vajdahunyadi vasolvasztó megtekintése. Éppen idején érkeztünk, hogy az olvasztást láthassuk. A munkások verejtékezve húzták ki az olvasztó tűzálló dugóját, hogy utat nyerjen az olvadt nyers vas, mely mint egy tüzes folyam, lángolva, sísteregve folyik tova megdöbbsentően egyszerű látványt nyújtva a nézőknek.

Mikor ezt az eseményekben gazdag, tanulságos kirándulást megismertetni igyekeztem, szerettem volna meggyőzni növendékeink szüleit ezeknek hasznos voltáról, s különösen arról, hogy tanításunkat ezek teszik teljesen eredményessé. S ha ez némiképen sikerült, remélem, hogy a következő években majd még többen vesznek részt kirándulásainkon.

Szász Fanny.

Az 1913—14. iskolai év története.

Az iskolai évet a rendes időben és szokott módon szeptember 1.-én a tanári testület alakuló értekezletével kezdtük meg. Szeptember 3., 4. és 5.-én voltak a beiratások, 6.-án a felvételi vizsgálatok, 7.-én tértek vissza a bennlakó növendékek, 8.-án volt az iskolai év ünnepélyes megnyitása istentisztelettel, üdvözlő beszéddel s a rendtartási szabályok kihirdetésével. Szeptember 9.-én volt az első tanítási nap.

Beiratkozott 82 rendes és 2 magántanuló; összesen 84. Osztályonként: I. 8, II. 11, III. 17, IV. 9, V. 25, VI. 12. Összesen 82 növendék; vizsgálatot tett összesen 77 tanuló.

Az iskolai év munkáját nem zavarta meg semmi járványos betegség, a tanítás rendben folyt. A karácsonyi és husvétii vakáció alkalmával 2—2 hétig szünetelt a tanítás; pünkösdkor a növendékek semmi szünetet sem kaptak, tekintettel arra, hogy azt megelőzően május 23—30.-ig, tehát nyolc napig az igen jól sikerült aldunai kirándulásban vettek részt. Június 12.-én volt az utolsó tanítási nap. Nyilvános vizsgálatainkat a következő sorrendben tartottuk:

Június 13.-án d. e. hittanvizsga.

„ 15.-én „ „ I.—II. — III.—IV. osztály német, francia és angol nyelvi vizsgája.

„ 15. „ d. u. V.—VI. oszt. német, francia és angol nyelvi vizsgája.

„ 16.-án d. e. I.—II. osztály vizsgája.

„ 16. „ d. u. III. — IV. „ „

„ 17.-én d. e. V. osztály vizsgája.

„ 17.-én d. u. VI. „ „

„ 18.án d. e. záróünnepély.

Iskolai ünnepségek.

Iskolai ünnepségeink jobbára házi jellegűek voltak. Intézetünk bérházban lévén elhelyezve — sajnos, — nem rendelkezik olyan nagy teremmel, mely az összes érdeklődőket befogadhatná. Így tehát közönség nélkül ünnepeltük meg október 6-ikát és április 11-ikét, templomba vittük a növendékeket, istentisztelet után pedig más tanintézet által rendezett ünnepségen vettünk részt. Szépen sikerült reformációi ünnepet tartottunk október 31.-én a következő műsorral:

1. Händel: Largo. Zongorán 4 kézre előadják Urányi Margit és Ilg Rózi V. oszt. növ. 2. Poldini Ede: Ima. Előadják az intézet összes növendékei. 3. Ünnepi beszéd. Tartja: dr. Pruzsinszky Pál theol. akad. tanár. 4. Vojtko Pál: Luther. Szavalja Koromzay Ilma V. oszt. növendék. 5. Bodó A.: Intermezzo. Zongorán előadja br. Györffy Márta VI. oszt. növendék. 6. Mendelssohn B.: Az Úr napja. Előadják az intézet összes növendékei.

Március 14.-én is rendeztünk nyilvános ünnepélyt, melynek műsora a következő volt:

1. Imádkozik: dr. Pruzsinszky Pál vallástanár. 2. Rudnyánszky. A honleány: Szavalja Kovács Lydia II. oszt. növ. 3. Bujdosók éneke 1710-ből: Éneklik az intézet összes növendékei, a kettős szólót Ritter Olga és Bekker Lujza VI. oszt. növendékek. 4. Március tizenötödikéről: felolvas Ugron Anna VI. oszt. növ. 5. Székely Imre. Rapszódia: Zongorán előadja Ritter Olga VI. oszt. növ. 6. Lampérth G. Petöfi: Szavalja Szili Kató V. oszt. növ. 7. Bloch. Petite phantasie: Hegedűn előadja Roth Melitta, zongorán kíséri Kenéz Kató V. oszt. növendékek. 8. Rákóczi-induló: Éneklik az intézet összes növendékei.

Június 18.-án díszes, nagy közönség vett részt záróünnepélyünkön, melyen a növendékek főleg zene- és énekszámokat adtak elő a szülők és érdeklődők meglegedésére. Műsorunk a következő volt:

1. Fr. I. Gossec: Gavotte. Zongorán 6 kézre előadják: Récsey Irén II. oszt., Vadász Elza, August Elza III. oszt. növendékek. 2. Mendelssohn B.: A gyöngyvirág és pajtásai. Éneklik az intézet összes növendékei. 3. Rudnyánszky: A tündérek. Szavalja: br. Feilitzsch Erzsébet II. oszt. növ. 4. Thomán: Magyar fantázia. Zongorán 4 kézre előadják: br. Kemény Berenice IV. oszt és br. Kemény Gizella V. oszt. növ. 5. Hermans: A noble boy. Szavalja: Kubinyi Magda III. oszt. növ. 6. Bordése: Un nid de rossignols. Előadják

az intézet összes növendékei. 7. Bériot Ch.: 9. Concert. Hegedűn előadja: Roth Melitta növ., zongorán kíséri Ilg Rózsi V. oszt. növ. 8. Heine: Belsazar. Szavalja: Madarassy Vilma V. oszt. növ. 9. Reinhold: Impromptu. Zongorán előadja: br. Györfly Márta VI. oszt. növ. 10. Hugo Victor: La prière pour tous. Szavalja: Kenéz Katalin V. oszt. növ. 11. Moszkowszky: Grande Valse. Zongorán előadja: Ritter Olga VI. oszt. növ. 12. Rákóczi-induló. Előadják az intézet összes növendékei.

Az intézetből távozó növendékek nevében br. Kemény Gabriella bucsúzott, dr. Majorné Kenessey Anna igazgatónő válaszában az igazi református nő kötelességeit fejtegetve az intézet s a tanári kar nevében mondott búcsút a távozóknak, majd dr. Darányi Gyula udvari tanácsos, az igazgatótanács elnöke — igen értékes könyvekkel lepvén meg a Baár-Madas 6 éven át itt tanuló kedves növendékeit — néhány meleg szóval befejezte az iskolai évet.

Mint minden évben, úgy most is volt intézetünkben *tánc-tanítás*; a vizsgapróbát április 3.-án tartottuk; a jelenlevők a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak a növendékek ügyességéről, ami főleg W. Nirschy Ilonka táncitanítónő érdeme.

Május hó utolsó hetében nagyobb kirándulást rendeztünk az Aldunára, melyen 26 növendék s 6 kísérő vett részt. Habár előzetesen az időjárás zord volt, a kirándulás tartama alatt mi sem zavarta annak sikerét, minden a legszebb rendben folyt le: a siker főleg dr. Ványi Ferenc tanár úrnak köszönhető, ki nagy lelkiismeretességgel, mindenre kiterjedő gonddal készítette el az úttervet s vezette a társaságot. Mindenütt a legnagyobb figyelemmel, előzékenységgel fogadták intézetünket; hálás köszönetet mondunk ezúttal is Medve Zoltán lugosi főispánnak, Podhraczký András főszolgabírónak, Homoky szolgabírónak, kik figyelmességükkel, előzékenységükkel a kirándulást feledhetetlenné tették.

Részvettek ezenkívül a tanulók többször a Lorántffy Zsuzsánna-egyesület által rendezett szeretetvendégségen, voltunk hangversenyeken, természettudományi felolvasáson, Állatkertben, a tejszarnokban, Szépműv. Múzeumban, színházban, szóval a tanítás mellett a gyermekeknek több élvezetben, szórakozásban is volt részük.

Tanári testület.

Nevezetesebb változások a tanári- és nevelőtestületben ez év folyamán: A francia nyelv tanításával a felsőbb leányiskola I., II., III. és IV. osztályában Hermine Choppig nyelvmesternő bízott

meg s az internátusban új zenetanítónő volt 1913 szept. 1. óta Maurer Ilona, kik nagy kötelességtudással teljesítették a reájuk bízottakat. Nevezetes változás még az, hogy az intézetet fenntartó testületek hozzájárultak a tanári karnak az igazgatótanácsban való képviselőjéhez. E tisztségre dr. Ványi Ferenc és dr. Weber Artur rendes tanárok választották meg.

Iskolalátogatások.

Az igazgatótanács részéről iskolánkat többször meglátogatta dr. Szóts Farkas igazgatótanácsosi tag, végighallgatta a tanításokat s nagy tapasztalatával, jó tanácsaival nagy mértékben hozzájárult a kedvező eredményhez.

Az állami felügyeletet Marusák Pál miniszteri biztos úr gyakorolta, ki május 18. és 19.-én végezte hivatalos látogatását, meggyőződött a növendékeknek az egyes tantárgyakban tett előmeneteléről, tüzetesen átnézte a tanári értekezletekről vezetett jegyzőkönyveket, az írásbeli dolgozatokat, kézimumkákat, rajzokat.

Jóleső örömmel jelenthetjük, hogy mind a min. biztos úr, mind pedig az igazgatótanács tagjai a növendékek előmenetele, magatartása felől teljes elismeréssel nyilatkoztak s a tanári kar működését harmonikusnak találták. Lényeges kifogás csak az intézet elhelyezése, beosztása ellen volt emelhető, amely azonban egyelőre meg nem szüntethető.

Az iskolai év folyamán meglátogatták intézetünket Misley Sándorné és Kunszt Irén úrnők s igen érdekes előadást tartottak a misszió eredményeiről, különösen pedig Kínáról.

Az intézetet fenntartó testületek.

A Baár—Madas-intézetet a budapesti ref. egyházközség és a dunamelléki református egyházkerület, mint a néhai Baár János és néhai Madas Károly által felsőbb leányiskola céljára tett alapítványok tulajdonosai, az 1907. évi június 15.-én kelt szerződésben megszabott módzatok szerint egyesült erővel tartják fenn.

A kettős fenntartó testület a fenntartás és kormányzás jogát az igazgatótanács útján gyakorolja. Az igazgatótanács 17 tagból áll, melybe 7 tagot a dunamelléki egyházkerület, 7 tagot a budapesti egyháztanács, 3 tagot a tanártestület küld.

A felsőbb leányiskola kormányzatával jelenleg megbízott kormányzók:

Baksay Sándor dunamelléki ref. püspök, Petri Elek ref. lelkész, egyházkerületi főjegyző, dr. Darányi Ignác ker. főgondnok, Kovácsy Sándor, a budapesti ref. egyháztanács elnökei.

Az igazgatótanács tagjai:

Dr. Darányi Gyula elnök, Bernát István, dr. Kiss Károly, dr. Kósa Zsigmond, Léway Lajos, Mády Lajos, Nagy Ferenc, dr. Neményi Imre, B. Pap István, Petri Elek alelnök, Puky Gyula, Sebess Dénes, Szilassy Aladár, dr. Szóts Farkas, dr. Vámosy László, dr. Majorné Kenessey Anna igazgatónő, dr. Weber Arthur, dr. Ványi Ferenc.

A nevelés és tanítás.

E munkát az intézet tanító- és nevelőtestülete végzi. Evégből többször tart konferenciát, amelyen a tanítási anyag módszeres feldolgozásáról tanácskozik, a tanulók előmenetelét, szorgalmát, magaviseletét ellenőrzi, osztályoz s ha a körülmények kívánják, a rendkívüli intézkedéseket megteszi. Az internátusra vonatkozó ügyeket az igazgatónő a bennlakó tanítónőkkel, nevelőnőkkel tartott külön konferenciákon intézte el.

A növendékek szorgalma, magaviselete komolyabb intézkedést szükségessé nem tett. A bennlakó tanerők a gyengébb tanulókkal a felügyeleti idő alatt is sokat foglalkoztak s a tanítási órák alatt esetleg meg nem értett anyagot megmagyarázták.

A tanári gyűlések jegyzője ez évben is dr. Ványi Ferenc rendes tanár volt.

Tanító- és nevelőtestület. Tárgybeosztás.

Sorszám	A tanár neve és minősége	Hány éve tanít ebben az intézetben?	Tantárgyai	Melyik osztályban és hány órában tanított?	Heti órák száma	Jegyzet
1	Dr. Major Ferencné Kenessey Anna, igazgató	5	Magyar nyelv Történelem	III. 4 II. 2	6	Helyettesítés heti 2 óra. A III. osztály főnöke.
2	Bod Etelka, segédtanító	2	Kézimunka	I—II. 2, III. 2, IV. 2, V. 2, VI. 2	10	Helyettesítés heti 1 óra. Irodában segédkezett heti 2 órán. Internátusi felügyelete 19 óra. Az I. oszt. főnöke.
3	Hermine Choppig, nevelőnő	1	Francia nyelv	I. 3, II. 3, III. 3, IV. 3, V. (a csoport) 3	15	Helyettesítés heti 3 óra. Francia társalgás heti 4 óra. Internátusi felügyelete 8 óra.
4	Darvas Anna, r. tanár	3	Mértan Mennyiség- tan Természet- tan	I. 2 I. 4, II. 2, V. 2, VI. 2 V. 2, VI. 2.	16	Helyettesítés heti 4 óra. Internátusi felügyelete heti 10 óra. Az V. oszt. főnöke. A fizikai szertár őre.
5	Miss Annie Edmunds, nevelőnő	2	Angol nyelv	III. 2, IV. 2, V. 2, VI. 2	8	Angol társalgás heti 3 óra.
6	Dr. Ertl Géza, főorvos, közegészségtanár	1	Egészségtan	IV. 2.	2	Az egészségügyi szertár őre.
7	D'Isoz Kálmánné, ének- és zenetanító, óraadó	6	Ének Karének Egyházi ének	I. 1, II. 1, III. 1, IV. 1, V. 1, VI. 1 I—VI. 1 I—VI. 1	8	Tanította a zongorát 9 növendéknek heti 16 órán.

Sorszám	A tanár neve és minősége	Hány éve tanít ebben az intézetben?	Tantárgyai	Melyik osztályban és hány órában tanított?	Heti órák száma	Jegyzet
8	Klimó Júlia, zenetanítónő, óraadó	7	Zongora	—	—	Tanította a zongorát 4 növendéknek heti 9 órán
9	M. Luise Langreuter, nevelőnő	4	Német nyelv	I.3, II.3, III.3, IV. 3, V. (b csoport) 3	15	Helyettesítés heti 3 óra. Vezette a német társalgást heti 4 órán. Internátusi felügyelete 8 óra
10	Ligárt Olga, zenetanítónő, óraadó	3	Zongora	—	—	Tanította a zongorát 7 növendéknek heti 12 órán
11	Mátéfi-Nappendruck Edith, zenetanítónő; óraadó	3	Zongora	—	—	Tanította a zongorát 12 növendéknek heti 28 órán. Internátusi felügyelete 3 óra
12	Maurer Ilona, zenetanítónő	1	Zongora	—	—	Tanította a zongorát 10 növendéknek heti 25 ² / ₃ órán. Internátusi felügyelete 5 óra
13	Dr. Pruzsinszky Pál, theol. akad. tanár, hittantanár	1	Hittan	I—II 2, III— IV. 2, V— VI. 2	6	A reggeli áhítat és az ünnepi istentiszteletek vezetője
14	Seffer Ella, fővárosi polg. isk. tanítónő, óraadó	7	Rajz	II.2, III.2, IV. 2, V. 2, VI. 2	10	A rajzsztár őre

Sorszám	A tanár neve és minősége	Hány évet tanít ebben az intézetben?	Tantárgyai	Melyik osztályban és hány órában tanított?	Heti órák száma	Jegyzet
15	Szász Fanny, r. tanítónő	5	Természetrajz Számítan Vegytan Torna Szépipírás Háztartástan	I. 2, II. 2, V. 2, VI. 2 III. 2, IV. 2 III. 2 V—VI. 2 I. 1 IV. 1	18	Helyettesítés heti 1 óra. A természetrajzi és vegytani szertár őre. A VI. o. főnöke
16	Dr. Tóth András, fővárosi r. tanár, óraadó	4	Francia nyelv	V. (b csoport) 3, VI. (a csoport) 3, VI. (b csoport) 3	9	
17	Dr. Tóth Andrásné Zsenaty Emilia, r. tanítónő	4	Magyar nyelv Történelem Torna	I. 5, II. 4, IV. 4 III. 2 I—II. 2, III—IV. 2	19	Helyettesítés heti 2 óra. Az ifj. könyvtár és tornaszertár őre. A II. és IV. o. főnöke. Internátusi felügyelete 3 $\frac{1}{2}$ óra
18	Dr. Ványi Ferenc, r. tanár	3	Történelem Földrajz Neveléstan	IV. 2, V. 4, VI. 3 I. 2, II. 2, III. 2, IV. 1 VI. 2	18	Helyettesítés heti 2 óra. A történelmi és földrajzi szertár őre. A tanári értekezletek jegyzője
19	Dr. Weber Arthur, r. tanár	3	Magyar nyelv Német nyelv	V. 4, VI. 4 V. (a csoport) 3, VI. (a csoport) 3, VI. (b csoport) 3	17	Helyettesítés heti 3 óra. A tanári könyvtár kezelője

A végzett tananyag kimutatása.

I. osztály.

Hittan. Az isteni kijelentés az új-testamentumban. A) A kijelentés Jézus életében. Keresztelő János és hivatása. A Megváltó születése és gyermekora, megkeresztelkedése; evangéliuma és megváltó hivatala. Jézus és a zsidó nép. A virágvasárnap. Judás árulása. Az Úrvacsora. Jézus elfogatása, elítéltetése és halála. Eltemettetése és feltámadása. A Szentlélek kitöltetése. A keresztyén anyaszentegyház megalakulása. B) A kijelentés Jézus tanításaiban. Isten országa a béke és boldogság országa. (Záheus története.) Isten országai megvalósulásának akadályai. Az Isten országa (példázat az elveszett juhról, az elveszett ezüstpénzről). Az Isten országa megbocsátás. Az Isten országa a legfőbb jó. Az Isten országa egyenlő jutalom. Az Isten országa kegyelem és ítélet. Az Isten országa és az emberek. A felebarátok szeretése. Az alázatosság. Az irgalmasság. A másokon segítség. Zsoltárok és egyházi énekek. *Kézikönyv:* Hamar: Az isteni kijelentés az ó- és újtestamentumban. Heti 2 óra (a II. osztállyal együtt). Tanította: dr. Pruzsinszky Pál.

Magyar nyelv. Nyelvtan: hangok, mondatok fajai, mondatrészek, beszédrészek. A helyesírás szabályai. *Olvasmányok:* Tanítómesék, elbeszélések, leírások. *Mesék:* A sas és a csóka. A nyúl és a teknősbéka. A róka és a gólya. Az Igazság és a Hamisság. Ha hibáztál, valld be. Szeresd szüleidet. *Népmesék:* A róka, medve és a szegény ember. Az egyszeri királyfi. A gonosz mostoha. A kis malac és a farkasok. A kacor király. A három aranyhalacska. *Hún és magyar mondák:* Hunor és Magyar. Aquileja veszedelme. A fehér ló mondája. Lehel kürtje. *Hazánk jöläje és népe:* A tanya. Kukoricafosztás. *Költemények:* Füstbe ment terv. Anyám tyúkja. Ősz elején. Távolból. Petőfi. A hű leányka. Györy V. A gyermek álmái. Vachott. A két cicá meg a hamis gyerek. Az Igazság és a Hamisság. A szél és a nap. A vándor fiú. Gyulai. *Írásbeli dolgozatok:* Másolás. Szótagolás. Tollbamondás. Költemény leírása emlékezetből. Mese tartalma. Költemény tartalma. Az asztal.

(Önálló fogalmazás.) A hóvirág. Természetrajzi ismeretek alapján. Tollbamondás. A három aranyhalacska. (Olvasmány tartalma) Az evetke. (Fogalmazás.) Nagyobb tavaszi séta leírása. *Kézikönyv*: Révy Ferenc: Magyar olvasókönyv. Révy Ferenc: Kis magyar nyelvtan. Heti 5 óra. Tanította: Dr. Tóthné Zsenaty Emilia.

Német nyelv. 1. *Olvasmányok*: 1. Gesundheit ist ein grosser Schatz. 2. Ein gutes Recept. 3. Der süsse Brei. 4. Der Kuckuck. 5. Die Sterntaler. 6. Der alte Grossvater und sein Enkel. 7. Selt-samer Spazierritt. 8. Rotkäppchen. *Direkt anyag*: Das Schulzimmer, Die Klasse, Der Garten. Die Tageszeiten. Der menschliche Körper. *Költemények*: 1. Schneemann. 2. Der tote Knabe. 3. Waldlied. 4. Mäuschen. 5. Einkehr. 6. Sieben Brüder. 7. Versuchung. *Írásbeli dolgozatok*. Abschriften. Kleine Diktate. Eigene Satzbildungen. Kleine Gedichte aus dem Gedächtnis. Freie Arbeiten: Mein Ball. Meine Puppe. Mein Federkasten. *Kézikönyv*: Hirn-Paulay: Német nyelv- és olvasókönyv. Heti 3 óra. Tanította: M. Luise Langreuter.

Francia nyelv. *Nyelvtan*: Noms. Verbes auxiliaires. *Olvasmányok és beszédgyakorlatok*: La classe. La division du temps. La salle à manger. Les repas. Les couleurs. La petite Housse. La journée de Charlotte. *Költemények*: L'hiver. Mère et enfant. La leçon à la poupée. Au clair de la lune. Monsieur le Renard. *Írásbeli dolgozatok*: Exercices. Dictées. Petites compositions. *Kézikönyv*: Theisz: Cours élémentaire. Heti 3 óra: Tanította: Hermine Choppig.

Földrajz. Tájékozódás a földgömbön. Földrajzi alapismeretek lehetőleg szemlélet alapján. Budapest székesfőváros alapos ismeretése több földrajzi kirándulás keretében. Magyarország földrajza. *Kézikönyv*: Scholtz-Schürger: Földrajz I. rész. Heti 2 óra. Tanította: Ványi Ferenc dr.

Természetrajz. A gerinces és gerinctelen állatok osztályainak és rendjeinek jellemzése fontosabb állatok leírása alapján különös tekintettel a földrajzilag fontos állatokra. Néhány tavaszi virágos növény leírása, fontosabb rokonaik megemlítésével. *Kézikönyv*: Décsi Szécskay: Természetrajz. Heti 2 óra. Tanította: Szász Fanny.

Számтан. Alapfogalmak. Római számjegyek. Tizes számrendszer. A négy alapművelet egész és tizedes számokkal. Hazai mértékek és pénzek ismertetése. Időszámítás. Előnyös számítási módok. *Kézikönyv*: Zettner-Váncza: Számтан I. r. Heti 4 óra. Tanította: Darvas Anna.

Mértan és mértani rajz. Alapfogalmak. Téglalap. Négyzet. Háromszögek. Négyszögek. Sokszögek. Kör. Ellipszis. Szögek.

Szögmérés. Merőleges és párhuzamos egyenesek. Az idomok szimmetriája. Egybevágóság és hasonlóság. A négyzet és a téglalap területe. Szerkesztések. A tárgyalt idomokból alakított egyszerű síkdíszítmények rajzolása. *Kézikönyv*: Szuppán: Rajzoló mértan. Heti 2 óra. Tanította: Darvas Anna.

Szépírás. Folyóírás. Heti 1 óra. Tanította: Szász Fanny.

Női kézimunka. Horgolás, kötés, beszegés. Különféle himzőöltések. Keresztöltés. Heti 2 óra. (Együtt a II. osztállyal.) Tanította: Bod Etelka.

Ének. Éneklés középhangon. Könnyű fejhang-gyakorlatok. Vokalizálás do-re-mi stb. szótagokkal. Skálák. *Kézikönyv*: Hoppe-Sztankó énekkönyv. I. rész. Heti 1 óra. Egyházi ének. Heti 1 óra. Az I.—VI. osztály együtt) Karének. Heti 1 óra. (Az I.—VI. osztály együtt.) Tanította: D'Isoz Kálmánné.

Testgyakorlás. Rendgyakorlatok. Szabadgyakorlatok. Szeretornázás. Játék. Valamennyinek egyszerűbb nemei. Heti 2 óra. (Együtt a II. osztállyal.) Tanította: dr. Tóth Andrásné Zsenaty Emilia.

II. osztály.

Hittan. Az isteni kijelentés az új-testamentumban. A) A kijelentés Jézus életében. Keresztelő János és hivatása. A Megváltó születése és gyermekkora, megkeresztelkedése; evangéliuma és megváltó hivatala. Jézus és a zsidó nép. A virágvasárnap. Judás árulása. Az Úrvacsora. Jézus elfogatása, elítélése és halála. Eltemetése és feltámadása. A Szentlélek kitöltése. A keresztyén anyaszentegyház megalakulása. B) A kijelentés Jézus tanításaiban. Isten országa a béke és boldogság országa. (Záheus története.) Isten országai megvalósulásának akadályai. Az Isten országa (példázat az elveszett juhról, az elveszett ezüstpénzről). Az Isten országa megbocsátás. Az Isten országa a legfőbb jó. Az Isten országa egyenlő jutalom. Az Isten országa kegyelem és ítélet. Az Isten országa és az emberek. A felebarátok szeretése. Az alázatosság. Az irgalmasság. A másokon segítség. Zsoltárok és egyházi énekek. *Kézikönyv*: Hamar: Az isteni kijelentés az ó- és újtestamentumban. Heti 2 óra (a II. osztállyal együtt). Tanította: dr. Pruzsinszky Pál.

Magyar nyelv: Az értelmes olvasás gyakorlása. A hosszabb olvasmányok részekre osztása. Szóképzés. Összetett mondat; mellé- és alárendelt mondatok. Rokonértelmű szavak. Szórend. *Olvasmányok*: A méh és a galamb. Egyszer volt Budán kutyavásár. Hogyan fogott a huszár ellenséget? Első napom az iskolában. Szapáry P.

nemes bosszúja. A cinkotai kántor. Deák Ferenc és a koldusasszony. Az anya temetése. Történelmi olvasmányok: Magyar nemzet ősi műveltsége. A magyarok a szent-galleni kolostorban. Hunyadi János. Egri nők. Zrinyi Miklós. II. Rákóczi Ferenc. Erzsébet királyné. Rajzok a magyar földről és népeletből. Családi kör. Kecsekörmök. Szegény asszony könyve. A Vág völgye. Visegrád Mátyás király korában. Pusztai iskola. *Költemények*: Lévay: Szüretünk. Petőfi: Falu végén kurta korcsma. Arany: Itthon, Rozgonyiné. Győry: Losoncyné. Petőfi: István öcsémhez, Tintás üveg, Tisza. Vörösmarty: Szózat. *Írásbeli dolgozatok*: A méh és a galamb. (Olvasmány tartalma.) A magyarok a szent-galleni kolostorban. (Emlékezetből.) Az intézet kertje. (Leírás.) Szapáry P. nemes bosszúja. (Emlékezetből.) Első napom az iskolában. (Emlékezetből.) Kívánságom. (Fogalmazás.) Tollbamondás Hogy töltöttem a félévi szünidőt? (Fogalmazás.) Losoncyné (Történelmi ismeretek alapján.) Miért örülök a tavasznak. (Fogalmazás.) Vörösmarty édesanyja. (Költemény után.) Egy mese tartalma elmondás után A fülemile. (Költemény tartalma.) Mi a tervem a szünidőre? (Fogalmazás.) *Kézikönyv*: Révy: Kis magyar nyelvtan. Révy: Magyar olvasókönyv I. rész. Heti 4 óra. Tanította: dr. Tóthné Zsenaty Emilia

Német nyelv. Olvasmányok. 1. Frau Hütt. 2. Kaiser Friedrich Rotbart. 3. Sage von der Schüttinsel. 4. Der Kaufmann und der Schiffer. 5. Der Mann im Monde. 6. Der Ladislausbrunnen. 7. Die Siegfriedsage. 2. *Költemények*: 1. Die Kapelle. 2. Das Schwert. 3. Die Riesen und die Zwerge. 4. Mein Vaterland. 5. Das Gewitter. 6. Der blinde Geiger. 7. Des Knaben Berglied. 8. Traurige Geschichte vom dummen Hänschen. *Írásbeli dolgozatok*: Inhalt von Gedichten. Kleine Diktate. Was sah ich auf dem Spaziergang? 2. Warum liebe ich den Wald? 3. Was schenkt uns der Herbst? 4. Mein Federmesser und andere freie kleinere Arbeiten. *Kézikönyv*: Hirn-Paulay. Német nyelvkönyv I. r. Heti 3 óra. Tanította: M. Luise Langreuter.

Francia nyelv. Olvasmányok, beszédgyakorlatok, költemények, írásbeli dolgozatok. Nyelvtan: Segédigék és rendes ragozású igék a főbb időkben. *Olvasmányok*: L'écho. La noix et la coquille. L'étourneau. Une enfant bien élevée. Notre jardin Le village. La ville. *Költemények*: Le corbeau et le renard. Le papillon et l'abeille. La petite mendiante. Noël. Le déjeuner. *Írásbeli dolgozatok*: Compositions. Dictées. Transformations. Reproductions. *Kézikönyv*: Theisz: Cours élémentaire. Pernot: Enseignement par l'aspect. Heti 3 óra. Tanította: Hermine Choppig.

Számтан és mértan. Számok oszthatósága. Legnagyobb közös osztó. Legkisebb közös többszörös. A négy alpművelet közönséges törtszámokkal. Közönséges törtszámok átalakítása tizedes törtszámokká és viszont. Az egyenes és fordított arányosság és alkalmazása az egyszerű hármasszabályhoz tartozó feladatokra. A kocka, a négyzetes oszlop, téglalapú test, hasáb, henger, gúla, csonka gúla, kúp, csonka kúp, gömb bemutatása és leírása. A kocka, négyzetes oszlop, téglalapú test felszínének és térfogatának számítása. A legszükségesebb ismeretek az egyenesek és síkok kölcsönös helyzetéről. *Kézikönyv:* Zettner-Váncza: Számтан. I. r. Szuppán: Mértan. Heti 2 óra. Tanította: Darvas Anna.

Történet. Magyarország története főbb vonásokban, egyes kiváló történelmi alakok köré csoportosítva. Művelődési viszonyok. *Kézikönyv:* dr. Takács György: A magyar nemzet története kor- és jellemképekben. Heti 2 óra. Tanította: dr. Majorné Kenessey Anna.

Földrajz. Európa földrajza részletesen. (Ausztriát bővebben.) Ázsia általános ismertetése. *Kézikönyv:* Scholz-Schürger: Földrajz II. rész. Heti 2 óra. Tanította: dr. Ványi Ferenc.

Ásványtan. A közéletben használt és közetalkotó ásványok alaki és fizikai sajátosságai alapján. A gyakrabban előforduló kristályalakok szemléltetése. Az ásványtani tulajdonságok összefoglalása. Egyszerű és összetett kőzetek. Földünk keletkezése és a kialakulására ható tényezők. Az egyes korok jellemzése. Az ember megjelenése. *Kézikönyv:* Legeza: Ásványtan. Heti 2 óra. Tanította: Szász Fanny.

Rajz. Magyaros és egyéb díszítmények rajzolása táblarajz nyomán, szabadkézzel, színezve. Préselt levelek rajzolása és stilizálása. Egyszerű használati tárgyak rajzolása természet után. Ecsetgyakorlatok egy, majd több színnel. Tervezgetés adott térben. Heti 2 óra. Tanította: Seffer Ella.

Kézimunka. Horgolás és kötés finomabb szállal. Terítő kereszt- és hímzőöltéssel. Hímzés pamuttal. Különféle hímzőöltések. Betűjegyzés nehezebb mintával. Heti 2 óra. (Együtt az I. osztállyal.) Tanította: Bod Etelka.

Ének. Ugyanaz mint az I. osztályban, azonkívül a dur- és mollskálák ismertetése. Hoppe-Sztankó: Magyar énekkönyv. I. rész. Heti 1 óra. Egyházi ének. Heti 1 óra. (Az I.—VI. osztály együtt.) Karének. Heti 1 óra. (Az I.—VI. osztály együtt.) Tanította: D'Iszo Kálmánné.

Testgyakorlás. Rendgyakorlatok. Szabadgyakorlatok. Szertornázás. Játék. Heti 1 óra. (Együtt az I. osztállyal.) Tanította: dr. Tóthné Zsenaty Emilia.

III. osztály.

Hittan. Református keresztyén erkölcsstan. Az erkölcsstan tárgya, forrásai. Krisztus jelentősége a tiszta erkölcsiség szempontjából. A Szentírás tanítása Istenről. Az Isten teremtő jósága. Az erkölcsi szabadság, a bűn, az erény. Az erkölcsi törvény. A kötelesség teljesítésének főbb szabályai. Kötelességeink Isten irányában. Kötelességeink önmagunk iránt. Felebarátaink iránti kötelességeink. Társaséleti kötelességek. *Kézikönyv:* Szóts Farkas „Református keresztyén hittan“. Zsoltárok és egyházi énekek, mint az I—II. osztályban. *Olvasmányok:* Murányi János: „Bibliai szemelvények“, Vargha Gyuláné: „Dicsőség Istennek“, Kenessey Béla: „A Biblia női alakjai“, Juhász Sándor: „Protestáns Asszonyok“. Heti 2 óra (együtt a IV. osztálylyal). Tanította: dr. Pruzsinszky Pál.

Magyar nyelv. Stilisztika: magyarosság, szabatosság, élénkség. *Verstan:* hangsúlyos és időmértékes vezetés. *A nyelvtani ismeretek* rendszeres összefoglalása. *Közéleti fogalmazványok:* nyugta, bizonyítvány, kötelezvény, térítvény, elismervény, kérvény, levél, utalvány, szállítólevél eredeti alakban. *Olvasmányok:* mondák és elbeszélések a görög és római történetből. Elbeszélések, leírások Petőfi-, Jókai-, Kisfaludy-, Bársony-, Mikszáth-, Herczeg F.-tól. Petőfi Jánosvitéből, részletek. Kisfaludy J. Csobáncza. Kisfaludy K. Mátyás diákja. *Költemények:* Tompa: A madár, fiaihoz. Léway: Mikes. Arany: V. László. A gyermek és szivárvány. Kölcsey: Hymnus. Csokonai: Zsugori uram. *Írásbeli dolgozatok:* Vázlatkidolgozás. Költemény tartalma. Tollbamondás. Az olympiai játékokról. Vers emlékezetből. Karácsonyi előkészületek. Az olvasásról. Mikesről. A gyermek és szivárvány. Hosszabb olvasmányok vázlatának elkészítése. *Kézikönyv:* Révy—Tolnai: Stilisztika. Balassa: Rendszeres magyar nyelvtan. Heti 4 óra. Tanította: dr. Majorné Kenessey Anna.

Német nyelv. Olvasmányok. 1. Zwei Gespräche. 2. Die beiden Bettler. 3. Alles zum Guten. 4. Des Wassers Rundreise. 5. Der Brocken. 6. König Friedrich und sein Nachbar. 7. Die Klosterschulen im Mittelalter. *Költemények:* Zigeunerbub Geibel). Loreley (Heine). Der Fischer (Goethe). Der blinde König (Uhland). Fichtenbaum und Palme (Heine). Schützenlied (Schiller). Die Sonne bringt es an den Tag (Chamisso). *Írásbeli dolgozatok:* Diktate. Wiedergabe von Gedichten in Prosa. Freie Arbeiten: 1. Mein Regenschirm. 2. Brief an eine Freundin. 3. Wie schreibe ich einen Brief. 4. Neujahrsbrief. 5. Nicolausabend. 6. Nacherzählungen.

7. Wenn ich einen Gast erwarte. *Kézikönyv*: Hirn-Paulay: Német nyelvkönyv II. r. Heti 3 óra. Tanította: M. Luise Langreuter.

Francia nyelv. Beszédgyakorlat. Nyelvtan. Noms. Verbes. Adjectifs. Analyses. *Olvasmányok*: Les trois souhaits de Polichinelle. Histoire d'une petite souris. Charbonnier est maître chez soi. Lettre d'une maman à son fils. L'enseigne du cabaret. Une grande ville. *Költemények*: La feuille. Jeannot et Finot. La mère et l'enfant. La laitière et le pot au lait. La petite souris persévérante. Si le roi m'avait donné. L'hiver. Cendrillon. *Írásbeli dolgozat.* Dictées. Compositions. Reproductions. Lettres. *Kézikönyv*: Theisz: Cours moyen de langue française. Heti 3 óra. Tanította: Hermine Choppig

Angol nyelv. Olvasmányok: The boy that liked Play. The old man and the dog. The Pet Bird. The Bear at School. *Tan-könyv*: Royal Reader I. Heti 2 óra. Tanította Miss Annie Edmunds.

Számtan, mértan. Az arányosság további fejtegetése és alkalmazása egyszerű és összetett hármasszabályi feladatokban. Egyszerű és összetett arányos osztás. Keverési számítások. Ötvényszámítások. Hazai, valamint a legfontosabb külföldi pénzek és azok átszámítása. Geometria: egyenes vonalú idomok területe; kocka, hasáb, gúla felszíne és térfogata. *Kézikönyv*: Zettner-Vánca: Számtan II. rész. Heti 2 óra. Tanította: Szász Fanny.

Történet. Az ó-kor története a nyugat-római birodalom bukásáig (476.), különös tekintettel a művelődési viszonyokra az egyes népeknél s a fejlődési fokozat feltüntetésére. Az ó-kori keleti népek történelméből részletesebben Egyiptom, a görög történelemből Perikles kora s a római történelemből Augustus uralkodása. *Kézikönyv*: dr. Takács György: „Ó-kor“. Heti 2 óra. Tanította: dr. Tóth Andrásné Zsenaty Emilia.

Földrajz. Afrika, Amerika és Ausztrália földrajza. A fizikai földrajz alapismeretei, vonatkozással a már megszerzett földrajzi ismeretekre. *Kézikönyvek*: Scholz-Schürger: Földrajz. Sáringer: Fizikai földrajz. Heti 2 óra. Tanította: dr. Ványi Ferenc.

Vegytan. A testek halmazállapota. A víz tulajdonságainak alapján a vegytani tulajdonságok ismertetése. Elem, vegyület, keverék stb. fogalma. Nem fémes elemek (oxidálás, szublimáció, redukálás, sav, bázis, só). Fémek nevezetesebb vegyületei, a fontosabb fémek előállítására érceiből. Mindez kísérleti alapon, különös tekintettel a háztartás és gyakorlati élet szükségleteire. A szerves kémia egyszerűbb és használatosabb vegyületei. Szénhidrátok, fehérjék, szeszes italok, savak, zsiradékok, illó olajok, gyanták, szerves aljak, festő-

anyagok. *Kézikönyv*: Roscoe-Legeza: Vegytan. Heti 2 óra. Tanította: Szász Fanny.

Rajz. Egyszerű mértani testeknek s ezekből képezett csoportoknak rajzolása szemlélet után, az árnyék és fény feltüntetésével; a távlatban alaptörvényeinek ismertetése. Levelek és virágok rajzolása és festése természet után s ezekből díszítmények alakítása, — görbe és egyenes vonalú síkidomok betöltése magyaros elemekkel. Egyszerű használati tárgyak és mázos edények rajzolása és festése. Heti 2 óra. Tanította: Seffer Ella.

Kézimunka. A varrás elemei durvább anyagon. Saját tervezésű rajz után készített lapos öltés és terítő. Hurkolás, hímzés pamuttal. Heti 2 óra. Tanította: Bod Etelka.

Ének. Hangképzés, hallásképzés gyakorlatok, dur- és mollskálák további ismertetése, hármashangzatok. Hoppe-Sztankó: Magyar énekkönyv II. rész. Heti 1 óra. Egyházi ének. Heti 1 óra. (Az I—VI. osztállyal együtt.) Karének. Heti 1 óra. (Az I—VI. osztállyal együtt.) Tanította: D'Isosz Kálmánné.

Testgyakorlás. Rendgyakorlatok. Szabadgyakorlatok. Szertornázás. Játék. Heti 2 óra. (Együtt a IV. osztállyal.) Tanította: dr. Tóthné Zsenaty Emilia.

IV. osztály.

Hittan. Református keresztyén erkölcsstan. Az erkölcsstan tárgya, forrásai. Krisztus jelentősége a tiszta erkölcsiség szempontjából. A Szentírás tanítása Istenről. Az Isten teremtő jósága. Az erkölcsi szabadság, a bűn, az erény. Az erkölcsi törvény. A kötelesség teljesítésének főbb szabályai. Kötelességeink Isten irányában. Kötelességeink önmagunk iránt. Felebarátaink iránti kötelességeink. Társaséleti kötelességek. *Kézikönyv*: Szóts Farkas „Református keresztyén hittan“. Zsoltárok és egyházi énekek, mint az I. II. osztályban. *Olvasmányok*: Murányi János: „Bibliai szemelvények“, Vargha Gyuláné: „Dicsőség Istennek“, Kenessey Béla: „A Biblia női alakjai“, Juhász Sándor: „Protestáns Asszonyok“. Heti 2 óra (együtt a IV. osztállyal). Tanította: dr. Pruzsinszky Pál.

Magyar nyelv. Az írásművek osztályozása. A prózai írásművek felosztása. A leírás fajtái. Tájrajz. Útirajz. Erkölcsrajz. Néprajz. Jellemrajz. Jellemkép. Elbeszélő próza. A történetírás és fajtái. Történelmi felfogás. A történetírás forrásai és fejlődése. Értekezés. A költői írásművek. Népemese. Népmonda. Legenda. Eposz. Költői elbeszélés. Regény. Román. Ballada. Idill. Leírás. Életkép. *Olvas-*

mányok: A befagyott Balaton. A föld alatt. Az alföldi kocsmáros. A parasztok. Erzsébet királyné. A hízelkedő. Szalán vezér. Botond. Cserhalom. (Szemelvények krónikáinkból.) „Mikes Kelemen Törökországi Leveléi“-ből. János király utolsó napjai. Zrinyi Ilona. A fejedelem buzogánya. A tatárok támadásai. Deák Ferenc levele Vörösmarty Ilonához. A jávorfáról. A fiatal darú. Az élet kertje. A hamis tanu. Szent László. Részletek a Zrinyiászból. Megy a juhász . . . Rákócziné. Bujdosó Rákóczi Tetemrehívás. Szondi két apródja. A walesi bárdok. Családi kör. A puszta télen. Szép Ilonka. Toldi. *Házi olvasmány:* Az új földesúr. A kedves atyafiak. *Költemények:* Szép Ilonka. Az élet kertje. Krisztus és a madarak. A hamis tanu. Rákócziné. V. László. Megy a juhász . . . *Írásbeli dolgozatok:* Az alföldi kocsmáros (Tartalom.) Készülődés a lakomára (Toldi alapján). II. Rákóczi Ferenc halála. (Mikes levelei után.) Bence Miklós keresésére indul Deák Ferenc levele Vörösmarty Ilonához (Gondolatmenet.) A keresztesháborúk. (Fogalmazás.) Walesi bárdok. (Költemény tárgyalása) Családi kör. (Tartalom.) *Kézikönyv:* Révy Lengyel: Retorika és Poétika I. Lehr-Riedl: Toldi. Heti 4 óra. Tanította: dr. Tóthné Zsenaty Emilia

Német nyelv. Olvasmányok: 1. Die sonderbare Mauer. 2. Die Tellsage. 3. Die gute Mutter. 4. Des Königs Grab. 5. Goethes Eltern. 6. Schiller an seine Mutter. 7. Deutschland. 8. Der Rhein. 9. Erziehung zum Ritterstand. 10. Die Gans. *Költemények:* 1. Das Mädchen aus der Fremde (Schiller). 2. Haideröslein (Goethe). 3. Der Taucher. 4. Der Schatzgräber (Goethe). Du bist wie eine Blume (Heine). Elisabeths Rosen (Bechstein). *Írásbeli dolgozatok:* 1. Mein Lieblingsbuch. 2. Was brauche ich zur Reise? 3. Auftrag an Dienstboten. 4. Wie decke ich den Tisch? 5. Beschreibung eines Bildes. 6. Einiges über Goethes Leben Diktate. Wiedergabe von Gedichten. *Kézikönyv:* Hirn-Paulay: Német retorikai és poétikai olvasókönyv. Heti 3 óra. Tanította: M.-L. Langreuter.

Francia nyelv. Olvasmányok: Je veux faire comme papa. Le petit Chaperon-Rouge. La France. Paris. Jeanne d'Arc. Le village. Le printemps. Les animaux. L'homme qui prétend tout savoir. *Költemények:* La France est belle. Ste Geneviève. La cloche de mon village. Le laboureur et ses enfants. La Marseillaise. *Nyelvtan:* Noms. Verbes. Adjectifs. Analyses *Írásbeli:* Reproductions. Transformations. Dictées. Compositions. Lettres. *Tankönyv:* Theisz: Cours moyen de langue française. Petite grammaire française. Heti 3 óra. Tanította: Hermine Choppig.

Angol nyelv. Olvasmányok: Half the Profit. The Gate without a Latch. The Tea-farmer. The Spider and the Fly. *Kézikönyv*: Royal Reader II. Heti 2 óra. Tanította: Miss Annie Edmunds.

Számtan, geometria. Százalékszámítás és alkalmazásai. Kamatszámítás. Takarékbetétek. Értékpapírok kiszámítása. Váltóleszámítolás. — A kör kerülete és területe. A henger, kúp és gömb felszíne és térfogata. *Tankönyv*: Zettner-Váncza: Számtan II. rész. Szuppán: Mértan II. rész. Heti 2 óra. Tanította: Szász Fanny.

Történet. A középkor története, különös tekintettel a középkori művelődés történeti fejlődésére. *Kézikönyv*: dr. Takács György: A középkor története. Heti 2 óra. Tanította: dr. Ványi Ferenc.

Csillagászati földrajz. Heti 1 óra. Csillagászati földrajz elemei. A föld alakja. Az éggömb s az égboltozat naponkénti látszólagos mozgása. A nap látszólagos évi mozgása. Időszámítás. Föld forgása és keringése. A nappalok váltakozó hossza. Évszakok. Földövek. A Hold keringése a Föld körül. A Hold fényváltozásai. A Nap és Hold fogyatkozása. *Tankönyv*: Némethy K.: Csillagászati földrajz. Heti 1 óra. Tanította: dr. Ványi Ferenc.

Egészségtan. Heti 2 óra. Az emberi szervezet és működésének ismertetése. Az egyes ember és nemzet egészségére ható tényezők ismertetése. A lakás egészséges és egészségtelen volta, az arra ható körülmények. Ruházat, testápolás, edzés. Betegségek, különösen a fertőző betegségek okai, elterjedésük módjai, elhárításuk eszközei, betegápolás. Balesetek elhárítása, első segélynyújtás. *Tankönyv*: Fodor-Gerlőczy: Egészségtan. Heti 2 óra. Tanította: dr. Ertl Géza.

Háztartástan. A háztartás berendezése. A lakás. A ruházat. Az élelmezés. A kert. Hasznos háziállatok. Bevezetés a főzés elemeibe gyakorlati alapon. *Kézikönyv*: Marsits Rozina: Háztartástan. Heti 1 óra. Tanította: Szász Fanny.

Rajz. Síkékélmények másolása és tervezése, különös tekintettel a színezésre. Virágok, gyümölcsök rajzolása és festése természet után. Használati tárgyak természet után való rajzolása a szín- és fényhatások pontosabb feltüntetésével. Heti 2 óra. Tanította: Seffer Ella.

Kézimunka. Varrás finomabb anyagon. Batiszt-kötény készítése. Foltozás, harisnya és vászon beszövés. Heti 2 óra. (Együtt a III. osztállyal). Tanította: Bod Etelka.

Ének. Vokalizált énekgyakorlatok, dur és moll hármashangzatok, négyeshangzatok ismertetése. Háromszólamú énekek. Hoppe-Sztankó énekeskönyve III. rész. Heti 1 óra. Egyházi ének. Heti 1

óra. (Az I—VI. osztály együtt) Karének. Heti 1 óra. (Az I—VI. osztály együtt). Tanította; D'Isoz Kálmánné.

Testgyakorlás. Rendgyakorlatok. Szabadgyakorlatok. Szertornázás. Játék. Heti 2 óra. (Együtt a III. osztállyal.) Tanította: dr. Tóthné Zsenaty Emilia.

V. osztály.

Hittan. A keresztyén egyház története a reformációtól fogva napjainkig. A reformáció okai. Az 1517. okt. 31. jelentősége. Luther vitái és munkái. A wormszi birodalmi gyűlés. Wartburg. A második speieri gyűlés. Az augsburgi hitvallás. A fegyveres küzdelem az augsburgi békéig. A svájci viszonyok. Zwingli. Kálvin. Főmunkája. Egyházszerkezete, iskolaalapítása. A németországi és svájci reformáció egymáshoz való viszonya. Az unitarizmus. A magyarországi reformáció. A magyar prot. egyh. főbb eseményei 1645-ig. A reformáció Franciaországban a nantesi edictumig. Angol-skót reformáció az angol forradalomig. A reformáció Németalföldön. Az ellenreformáció, a tridenti zsinat. Az ellenreformáció és a jezsuiták. A harmincéves háború. A német protestáns egyház 1648 után 1848-ig. Egyesítési törekvések, az 1822-iki Agenda. A pietizmus. Spener és Francke. Zinzendorf gróf. Magyarországi viszonyok I. Lipót uralkodása előtt. A Wesselényi-féle összeesküvés, a magyar gályarabok, a soproni országgyűlés. Karaffa törvénytörése. A magyar protestantizmus III. Károly, Mária Terézia és II. József korában. A magyar prot. egyház 1790-től korunkig. *Kézikönyv:* Bátor György: „A keresztyén egyház története“. Heti 2 óra. (A VI. osztállyal együtt). Tanította: dr. Pruzsinszky Pál.

Magyar nyelv. A lírai költészet: dal, óda, elégia. Gondolati költészet. Tragédia és komédia. Retorika: a szónoki beszéd. Olvasmányok az elmélettel kapcsolatban: Sophokles: Oedipus király. Shakespeare: Macbeth. Kisfaludy: Kérők. Shakespeare: Julius Caesar. Sophokles: Antigone. Kisfaludy: Csalódások. Szigligeti: Liliomfi. Vörösmarty: A két szomszéd vár. *Költemények:* Népdalok. A Grand Caféban. Szeptember végén. Végrendelet. Mikes. A vén cigány. Vojtina ars poétikájából. A magyar nemes. *Beszédek:* Kossuth július 11-iki beszéde. Eötvös: Emlékbeszéd Kőrösi Csoma Sándor felett. Gyulai: Vörösmarty. Beöthy: Petőfi. *Írásbeli dolgozatok:* A Grand Caféban. Szeptember végén (jellemzés és esztétikai méltatás). Oedipus király. Hogyan lett Macbeth gyilkossá. Jellemkomi-

kum a kérőkben. Komikus helyzetek a Liliomfiban. Teljesítsd kötelességedet. Egy nagy utazó életéből. *Kézikönyv*: Révy-Lengyel: Poétika és Retorika: Heti 4 óra. Tanította: dr. Weber Arthur.

Német nyelv. (Kezdő csoport.) *Olvasmányok*: Die Bürgschaft. Das Glück von Edenhall. Volksballaden. Hermann und Dorothea. Michael Kohlhaas. Auszüge aus Wilhelm Tell. Die Heideschenke. *Költemények*: Mignon. Der Sänger. Belsazar. Im Oktober 1849. Leise zieht durch mein Gemüt. Abschied. Das Gewitter. *Írásbeli dolgozatok*: Mignons Lebensgeschichte. Der Sänger. Die Bürgschaft. Lenaus Heideschenke. Lenaus Reise durch die ungarische Heide. Charakter des Belsazar in Heines Gedicht. Das Glück von Edenhall (Inhalt). Michael Kohlhaas. Ezenkívül tollbamondás és emlékezetből való leírás. *Kézikönyv*: Vajda-Schuster: Német irodalmi olvasókönyv. I. rész. Heti 3 óra. Tanította: dr. Weber Arthur.

Német nyelv. (Haladó csoport.) *Olvasmányok*: 1. Michael Kohlhaas. 2. Peter Schlemihl (Chamisso). 3. Aus dem Leben eines Taugenichts (Eichendorff). 4. Wilhelm Tell (Schiller). 5. Hermann und Dorothea (Goethe). *Költemények*: Mignon (Goethe). Der Sänger (Goethe). Des Sängers Fluch (Uhland). Die Grenadiere (Heine). Belsazar (Heine). Stellen aus den gelesenen Dramen. *Írásbeli dolgozatok*: 1. Wie gebe ich ein Fest? 2. Mein Lieblingsbuch. 3. Herbsttag. 4. Wie beschäftige ich mich gern? 5. Jung gewohnt, alt getan (ein Sprichwort). 6. Vergleich: Des Sängers Fluch und: Der Sänger (v. Ebert). 7. Briefe. 8. Gedanken über Wilhelm Tell. 9. Die Frauengestalten aus Hermann und Dorothea. *Kézikönyv*: Vajda-Schuster: Német irodalmi olvasókönyv II. r. Tanította: M. L. Langreuter.

Francia nyelv. (Kezdő csoport.) *Olvasmányok*: La véritable richesse. Le champ d'orge. Honneur aux grands hommes. (Musset). Les vieux (A. Daudet). La fée (G. Sand). L'hiver. La Gaule et les Gaulois. *Költemények*: Tristesse (A. de Musset). La cloche de mon village (Lamartine). Quand nous habitons tous ensemble (V. Hugo). La Marseillaise. Chanson. *Írásbeli*: Compositions. Dictées. Description. Reproductions. *Tankönyv*: Theisz: Cours moyen de langue française. Heti 3 óra. Tanította: Hermine Choppig.

(Haladó csoport.) *Olvasmányok*: Molière: Les femmes savantes. Theuriet: Raymonde. Szemelvények az olvasókönyvből. *Költemények*: Elle était pâle. Premier sourir de Printemps. Le puits de Pontkerlô. A Petöfi. La chanson du Rouet. Les souvenirs du peuple. Le savetier et le financier. *Nyelvtan*: Ismétlés. Rendhagyó

igék. Synonimák. *Írásbeli*: átalakítások, reprodukciók és könnyebb fogalmazások. *Tankönyv*: dr. Theisz Gy.: Cours supérieur. Heti 3 óra. Tanította: dr. Tóth András.

Angol nyelv. Olvasmányok. The Forest. The Bird of Paradise. The Golden Eagle's Nest. The Little Trapper. Heti 2 óra. Tanította: Miss Annie Edmunds.

Mennyiségtan. Az általános számokkal való számolás értelmezése. Algebrai számok összeadása, kivonása, szorzása. Negatív számok. Műveletek relatív számokkal. Osztás, törtszámok. A hatványozás. Kéttagúak négyzete; számok négyzete és négyzetgyöke. Elsőfokú, egyismeretlenű egyenlet teljes tárgyalása. Aránylatok. Az algebrai ismeretek alkalmazása a területszámításra. A legfontosabb tételek a vonalak arányosságáról s ezek alapján a háromszögek hasonlósága. *Kézikönyv*: Horti-Suppan: Algebra és geometria. Heti 2 óra. Tanította: Darvas Anna.

Történet. Az újkor és a legújabb kor története, különös tekintettel az európai művelődés szellemi mozgalmaira (renaissance, reformáció, felvilágosodás, liberálizmus, nemzetiség, szociálizmus). Európa politikai földrajza. *Kézikönyv*: dr. Takács György: Az újkor története. Heti 4 óra. Tanította: dr. Ványi Ferenc.

Természetrajz. Az állatok életnyilvánulásai. Az állatok testének belső szerkezete. Az állatok szervei és működésük. Az állatok biológiai jelenségei. Az állatország felosztása. Az egyes törzsek, osztályok, rendek, családok jellemzése. Minden állatrend keretén belül a fontosabb állatok leírása, a rokon fajok felsorolása. *Kézikönyv*: Szerényi: Állattan. Heti 2 óra. Tanította: Szász Fanny.

Természettan. A testek általános tulajdonságai. A mozgások nevei. Az erők és összetételük. Szilárd, folyékony és légnemű testek mechanikája. A hőtan. *Kézikönyv*: Greguss-Berecz: Természettan. Heti 2 óra. Tanította: Darvas Anna.

Rajz. Tervezés magyaros és modern stílben, különös tekintettel a kézimunkára. Edények és egyéb használati tárgyak színes és plasztikus ábrázolása. Virágok, gyümölcsök és zöldségfélék festése természet után. Kitémött madarak, kagylók stb. ábrázolása írónnal és színezve. Heti 2 óra. Tanította: Seffer Ella.

Kézimunka. Fehérnemű-szabásminta készítése mérték után. Női ing szabása és varrása, önállóan tervezett rajz után hímezve. Monogramm-hímzés. Heti 2 óra. Tanította: Bod Etelka.

Ének. Hang- és hallásképzés, nehezebb négyzólamú mű- és népdalok előadása, lapról éneklés, solmizálás. Heti 1 óra. Egyházi

ének. Heti 1 óra. (Az I.—VI. osztály együtt.) Karének. Heti 1 óra. (Az I.—VI. osztály együtt.) Tanította: D'Iszo Kálmánné.

Testgyakorlás. Rendgyakorlatok. Szabad gyakorlatok. Szeptornázás. Svédornagyakorlatok. Játék. Heti 2 óra. (Együtt a VI. osztállyal.) Tanította: Szász Fanny.

VI. osztály.

Hittan. A keresztyén egyház története a reformációtól fogva napjainkig. A reformáció okai. Az 1517. okt. 31. jelentősége. Luther vitái és munkái. A wormszi birodalmi gyűlés. Wartburg. A második speieri gyűlés. Az augsburgi hitvallás. A fegyveres küzdelem az augsburgi békéig. A svájci viszonyok. Zwingli. Kálvin. Főmunkája. Egyházszerkezete, iskolaalapítása. A németországi és svájci reformáció egymáshoz való viszonya. Az unitarizmus. A magyarországi reformáció. A magyar prot. egyh. főbb eseményei 1645-ig. A reformáció Franciaországban a nantesi edictumig. Angol-skót reformáció az angol forradalomig. A reformáció Németalföldön. Az ellenreformáció, a tridenti zsinat. Az ellenreformáció és a jezsuiták. A harmincéves háború. A német protestáns egyház 1648 után 1848-ig. Egyesítési törekvések, az 1822-iki Agenda. A pietizmus. Spener és Francke. Zinzendorf gróf. Magyarországi viszonyok I. Lipót uralkodása előtt. A Wesselényi-féle összeesküvés, a magyar gályarabok, a soproni országgyűlés. Karaffa törvényszéke. A magyar protestantizmus III. Károly, Mária Terézia és II. József korában. A magyar prot. egyház 1790-től korunkig. *Kézikönyv:* Bátory Gábor: „A keresztyén egyház története“. Heti 2 órán. (Az V. osztállyal együtt.) Tanította: dr. Pruzsinszky Pál.

Magyar nyelv. A magyar nemzeti irodalom története olvasmányok alapján a legrégebb időktől napjainkig. A pogánykor; keresztyén középkor; vallási harcok és nemzeti küzdelmek kora; a tespedés; az ébredés; irodalmi iskolák: Kármán; Csokonai; Kisfaludy Sándor; Berzsenyi; a nemzeti romanticizmus; Katona; Kisfaludy Károly; Vörösmarty; Tompa; Petőfi; Arany; a regény; a dráma; Madách. *Olvasmányok:* Bánk bán. Iréne. Csongor és Tünde. Buda halála. Az ember tragédiája. Abafi. Özvegy és leánya. Coriolanus. *Írásbeli dolgozatok:* A magyarok eredete. A hún mondakör. Felköszöntő. Zrinyi és Gyöngyösi. A tihanyi echóhoz. Szabad dolgozat. Villám alakja, Jósika Abafijában. Petőfi *Kézikönyv:* Révy-Lengyel: A magyar irodalom története. Heti 4 óra. Tanította: dr. Weber Arthur.

Német nyelv. (Kezdő csoport.) A német irodalom több kor-
szakai; Nibelungenlied, Gudrun, Lessing, Goethe, Schiller. *Olvas-
mányok:* Minna von Barnhelm. Wallensteins Tod. Nathan der Weise.
Írásbeli dolgozatok: Fordítás magyarból. Tollbamondás. Minna v.
Barnhelm. (Tartalom.) Karakter Tellheims. Die Parabel von den
drei Ringen. Ein Kinderstreich. Sententiöse Stellen in Wallensteins
Tod. Wallenstein. *Tankönyv:* Vajda-Schuster: Német irodalomtör-
téneti olvasókönyv. II. rész. Heti 3 óra. Tanította: Dr. Weber Arthur.

(Haladó csoport.) A német irodalom története olvasmányok
alapján a XIX század közepéig. Indogermánok. Germánok. A közép-
kori irodalom főbb vonásaiban. A német irodalom virágkora: Les-
sing, Goethe, Schiller. A romantikus iskola: Kleist. *Olvasmányok:*
Goethe: Faust. I. Lessing: Nathan der Weise. Kleist: Der Prinz
von Homburg. *Írásbeli dolgozatok:* Tollbamondás. Fordítás magyar-
ból. Mein Lebensziel. Exposition im Prinzen von Homburg. Realis-
mus im Charakter des Prinzen von Homburg. Zueignung vom
Faust. Sententiöse Stellen in Goethes Faust. Faust und Wagner.
Kézikönyv: Vajda-Schuster: Német irodalmi olvasókönyv. II. rész.
Heti 3 óra. Tanította: dr. Weber Arthur.

Francia nyelv. (Kezdő csoport.) *Olvasmányok:* Molière: L'avare.
L. Halévy: L'abbé Constantin. Szemelvények az olvasókönyvből. *Köl-
temények:* Ex-voto. — Nanna. — Il pleut. — La source tombait
du rocher. — L'écho. — La chanson du vannier. — La prière. —
Le vase brisé. *Írásbeli:* Átalakítások, reprodukciók, könnyebb fogal-
mazások. *Kézikönyv:* Theisz: Cours supérieur. Heti 3 óra. Taní-
totta: dr. Tóth András.

(Haladó csoport.) *Olvasmányok:* Racine: Athalie. P. Loti: Le
pêcheur d'Islande. Szemelvények az olvasókönyvből. *Költemények:*
Hymne. — 15 février. — Le lac. — Choeur. — Épilogue. —
A ma soeur Hélène. — L'agonie. — A L. — Lucie. *Nyelvtani*
ismeretek ébrentartása és kiegészítése. — *Írásbeli:* reprodukciók,
tartalomkivonatok, könnyebb fogalmazások. *Tankönyv:* Theisz:
Cours supérieur. Heti 3 óra. Tanította: dr. Tóth András.

Angol nyelv. *Olvasmányok:* The little Hollander. The Widow'
Lamp. The Traveller and the Lion. The Bear at School. Heti 2
óra. Tanította: Miss Annie Edmunds.

Lélektan és neveléstan. A filozófia vázlatos története. A lélektan
eszközei és segédtudományai. Test és lélek. Idegrendszer. Vérmérséklet.
Átöröklés. Az érzet. A képzet. Asszociáció. Az érzelem és fajai. A képzelet.
Álom. Illuzió. Az öntudat. A figyelem. Az akarat. Lelki betegségek.

Az értelem, érzelem és akarat nevelése. *Kézikönyv* : Szitnyai : Lélektan és neveléstan. Heti 2 óra. Tanította : dr. Ványi Ferenc.

Mennyiségtan. Köbre emelés. Köbgyökvonás és alkalmazásai geometriai feladatok megoldására. A két és több ismeretlenű elsőfokú egyenletrendszer teljes tárgyalása. Számítási és geometriai haladvány. Kamatos kamatszámítás. *Takarékbetétek.* Évi betétek számítása. Járadékszámítás. Kölcsöntörlesztés. Pythagoras tétele és alkalmazása a testek felszíne és térfogatszámításánál. *Kézikönyv*: Horti—Suppan: Algebra és geometria. Heti 2 óra. Tanította: Darvas Anna.

Történet. Magyarország oknyomozó története, tekintettel az alkotmány és művelődés fejlődésére. A mai Magyarország és Ausztria egymáshoz való viszonya. Magyarország politikai földrajza. *Kézikönyv*: Sebestyén Gyula: A magyar nemzet története. Heti 3 óra. Tanította: dr. Ványi Ferenc.

Növénytan. A növények külső tagoltsága. Belső szervezetük nagy vonásokban, életfolyamataikkal kapcsolatban. A sejt és szövetek alaktani és élettani tekintetben. Táplálkozás, tápláló anyagok, asszimilálás, a táplálék felvétele, nedvkeringés, párolgás. Lélegzés. A virágos növények beporozása, oltása, dugványozása, szemzése. Termés és magvak, azok elterjesztése. Csírázás, növekedés, mozgás. Élősködés. Mesterséges és természetes rendszer. Virágtalan növények főbb csoportjai. Virágos növények ismertetése. *Kézikönyv*: Paszlavszky: Növénytan. Heti 2 óra. Tanította: Szász Fanny.

Természettan. Hangtan, fénytán, mágnesség és elektromosság-tan. A kozmográfia elemei. *Kézikönyv*: Greguss-Berecz: Természettan. Heti 2 óra. Tanította: Darvas Anna.

Ének. Ugyanaz, ami az V. osztályban. Heti 1 óra. Egyházi ének. Heti 1 óra. (Az I—VI. oszt. együtt.) Karének. Heti 1 óra. (Az I—VI. oszt. együtt.) Tanította: D'Isoz Kálmánné.

Rajz. Az V. oszt. anyaga kibővítve. A tanulók egyéni hajlamuk és képességük szerint dolgoznak. Csendéletek természet után; lapminták másolása. Az olajfestés elemei. Heti 2 óra. Tanította: Seffer Ella.

Kézimunka: Szabadon választott finomabb munkák. Montirozás. Aranyhímzés. Bluzhímzés. Gépvarrás. Heti 2 óra. Tanította: Bod Etelka.

Torna. Rendgyakorlatok. Szabadgyakorlatok. Szertornázás. Svédgyakorlatok. Játék. Heti 2 óra. (Együtt az V. osztállyal.) Tanította: Szász Fanny.

Szertárak.

a) *Természettani gyűjtemény.* Óre: Darvas Anna. E gyűjtemény az 1913—14. iskolai év folyamán a következő, vétel útján szerzett eszközökkel gyarapodott: Pettenkoffer-féle készülék. Csavar-minta. Gyors mérleg. Rúgós mérleg serpenyővel. Könyökmérleg. Löwy-féle készülék. Watt-féle golyószabályozó, félgömbalakú üveg-edény, közlekedőcső a centrifugális géphez. Centrifugális pálya. Segner-kerék üvegből. Kifolyási készülék az oldalnyomás szemléltetésére. Készülék a levegő kitágulásának bemutatására. Földi távcső. Tanuló spektroskop, chlórsók gyűjteményével. Fénykészülék, influenz elektromos motor az elektromos géphez. Holtz féle megosztási elektromos gép 20 mm átmérőjű koronggal. Daniell-elem. 1 pár Bell-telefon. Crookescső a mechanikai erő szemléltetésére. Főzőpoharak, lombikok, hajlított és kihúzott üvegcsövek, üveg-vágó, higanypalack, 1 drb Woulff-féle palack, tölcserék, gummi-csövek különböző vastagságban. Évi gyarapodás értéke: 320 K 21 fillér. Az egész szertár értéke 2556 K 64 fillér.

Állattani szertár. Óre: Szász Fanny. Az 1913/14. évi gyarapodás: 9 drb mikroszkopi metszet, 3 drb preparátum spirituszban, 1 drb kitömött madár. A beszerzett szeml. eszközök értéke: 34 K 40 fillér. A szertár értéke: 1291 K 85 fillér.

Növénytani szertár. Óre: Szász Fanny. Az 1913/14. évi gyarapodás: Termésgyűjtemény 6 üveges szekrényben. Az évi gyarapodás értéke: 42 K. A szertár értéke: 393 K 26 fillér.

Ásványtani szertár. Óre: Szász Fanny. Az 1913/14. évi gyarapodás: Turfaértékesítés szekrényben. 6 drb aranytartalmú kőzet (ajándék). A gyarapodás értéke: 8 K. A szertár értéke: 262 K.

Vegyteni szertár. Öre: Szász Fanny. Az 1913/14. évi gyarapodás: 1 dugófúrósorozat, főzőpohársorozat, asztbesztlap, műgyapjúkészítés, gyapjúfonás, szénsavmeghatározó, lenfonás szekrényben. Az évi gyarapodás értéke: 29 K 72 fillér. A szertár értéke 144 K 32 fillér.

Tornaszertár. Öre: dr. Tóth Andrásné. Az 1913/4. évi gyarapodás: 4 drb turul labdajáték. A gyarapodás értéke: 20 K. A szertár értéke: 631 K 52 fill.

Földrajzi szertár. Öre: dr. Ványi Ferenc. Évi gyarapodás: 102 K. A szertár értéke: 575 K.

Történelmi szertár. Öre: dr. Ványi Ferenc. A szertár értéke: 390 K.

Egészségtani szertár. Öre: dr. Ertl Géza. Értéke: 370 K.

Rajzszertár. Öre: Seffer Ella. Értéke: 376 K.

Könyvtárak.

a) *A tanári könyvtár* gyarapodása az 1913/14. évben: Szilágyi S.: Magyarország története I—X Varga Ottó: Magyarország története. Nemes-Nagy: Magyar viseletek. Boehn: Die Mode I—V. Bergner: Grundniss der Kunstgeschichte. Treitschke: Geschichte der Deutschen im XIX. Jh. I. Rembrandts Radierungen. Chwolson: Lehrbuch der Physik I—IV. Ábrahám: Fizikai kísérletek I—II. Szabó: Növénytani zsebkönyv. Poincaré: Tudomány és feltevés. Felméri: A nevelés könyve. Kármán: Pedagógiai dolgozatok I—II. Ribot: Emlékezet betegségei. Compayré: Entwicklung der Kinderseele. Spencer: Értelmi, erkölcsi és testi nevelés. Spencer: Alapvető elvek. Barth: Erziehungs- und Unterrichtslehre. Ziegler: Geschichte der Pädagogik. Kemény Zsigmond összes művei III—XII. Eötvös József összes művei I—XX. Gyulai Pál költ. I—II. Kölcsey összes művei I—X. Kisfaludy Károly összes művei I—VI. Ady: Új versek, Illés szekerén, Vér és arany. Klasszikus regénytár I—LX. Goethes Werke I—XVIII. Schillers Werke I—VIII. Lessings Werke I—VII. Bielschovsky: Goethes Leben 2 k. Berger: Schillers Leben 2 k. E. Schmidt: Lessing 2 k. Wolf: Shakespeare 2 k. Minor: Goethes Faust 2 k. Arnold: Bücherkunde. Leyen: Deutsches Sagenbuch I, II, IV. Hausbuch deutscher Lyrik. Urkunden aus den deutschen Freiheitskriegen. Creizenach: Das neuere Drama I—III. Schneider-Metze: Hauptmerkmale der Baustile. Eötvös Károly összes művei I—XVI. Mikszáth Kálmán összes művei I—XXV. Tóth Béla:

Anekdotakincs I—VI. Wertheimer: Ausztria és Magyarország a XIX. sz. első tizedében 2 k. Werbőczy hármaskönyve. Benvenuto Cellini önéletrajza. Stanley: Legsötétebb Afrikában I—III. Horváth Mihály: 25 év Magyarország történetéből I—III. Jókai-Bródi-Rákosi: A szabadságharc története. Brandt: Sehen und Erkennen. Arany levelezése és hátrahagyott művei II—IV. Goethes Faust. Aurora 1914. Oncken: Weltgeschichte I—LII. Pellissier: Mouvement littéraire. Bonnefon: Écrivains modernes. Petit Larousse illustré. Roustan: Littérature française par la dissertation 2 k. Cain: Pierres de Paris. Lauson: Littérature française. Stappers: Dictionnaire d'étymologie française. Boissière: Dictionnaire analogique. Grimblet: Vocabulaire synthétique du français. Brunot: Grammaire historique. Turanville: Dictées amusantes, Bagage litt. de la jeune fille. Legouvé: Petit traité de lecture à haute voix. Brunetière: La litt. classique 2 k. Sainte-Beuve: Tableaux du XVI. siècle; Premiers lundis 3 k. Brunetière: Évolution de la critique. Faguet: XVI., XVII. siècle. Faguet: En lisant les beaux vieux livres. Lemaître: Les contemporains I. Hervier: Les écrivains français jugés par les contemporains I. Doumic-Levrault: Etudes littéraires. Faguet: Lafontaine. Lauson: Composition et style; Composition française. Rigaud: Dictionnaire d'argot; Dict. des lieux communs. Larroumet: Racine. Lafenêtre: Molière. Lauson: Corneille. Voltaire: Siècle de Louis XIV. Albums: Corneille, Molière, Racine. Abry Audic-Crouzet: Histoire illustrée de la littérature française. Faguet: Littérature française I—II. Magyar Shakespeare-Tár. Révai-Lexikon. Duden: Orthographisches Wörterbuch. Idei gyarapodás 2000 korona. Összérték: 4044 kor. 51 fillér. A tanári könyvtár kezelője: Dr. Weber Arthur.

b) *Ifjúsági könyvtár*: Öre: dr. Tóth Andrásné Zsenaty Emilia. Lampérth: A nagy dárdás meg a kis dárdás. Br. Kemény Zsigmond: Özvegy és leánya. Vámbéry Á.: Utazásom Ázsiában. Eötvös Károly: Utazás a Balaton körül. Br. Eötvös József: A karthausi. Br. Kemény Zs.: A rajongók. Eck Péter: Észak vidékein. Mika Sándor: Magyar történelmi olvasókönyv. Mika S.: Történelmi olvasókönyv. Dr. Brózik K.: Kolumbusz Kristóf, Amerika felfedezése. Dánielné Lengyel Laura: A három galamb. Benedek: Szigeti veszedelem. Gárdonyi: A láthatatlan ember. Mikszáth: Tavaszi rügyek. Pasteiner Gyula: Római világ. Bazzini Luigi: Pekingtől—Párisig automobilon. Dickens: Nickleby Miklós. Gaál M.: Porcellán kisasszony. Bokor M.: A Szirányi-család. Herczeg F.: Ócskay brigadéros. Br. Eötvös: A nővérek. Gaál Mózes: Mókus. Herczeg Ferenc: Gyurka és Sándor.

Ego: A komoly Novák Magda. Kabos Ede: A szurtos királyfi. Sebők Imre dr.: Öt világrészen keresztül. Herczeg F.: Mesék. Lengyel Laura: Magda története. Isaak Márta: Márta néni levelei. Gaál Mózes: Anna. Everett Green: Egy leány története. Marlitt: Aranyos Erzsike. Sebők Imre dr. Tengeren túl. Donászy F. Az eltűnt hadifutárok. Rákosi V.: Bobby és Csiba. Alexander B.: A művészet. Vas Gereben: Garasos arisztokrácia. Farkas Imre: Mária meséje. Jókai: Új földesúr. A de Lamartine: Graziella. Ed. De Amicis, Grands coeurs. Alphonse Daudet: Tartarin sur les Alpes, Tartarin de Tarascon. Jeanne Schultz: La neuvaine de Colette. Anatole France: Le Crime de Sylvestre Bonnard. Ludovic Halévy: L'abbé Constantin. Xavier de Maistre: Voyage autour de ma chambre. Erckmann-Chatrian: L'ami Fritz. Alphonse Daudet: Lettres de mon Moulin. Pierre Loti: Pêcheur D'Islande. George Sand: La petite Fadette. Scheffel: Ekkehard. Elizabeth Halden: Kleine Geschichten für Kinder. Fraungruber: Lustige Geschichten. Sapper: Für kleine Mädchen. „Berni“ aus seiner ersten Schulzeit. Hermann Sudermann: Frau Sorge. De la Motte-Fouqué: Undine. Augusti: Die letzten Malthaims. Sapper: Gretchen Reinwalds letztes Schuljahr. P. Szathmáry: Balassa Bálint. Heller Hermann: Ferenc Ferdinánd főherceg. Az idei gyarapodás 214 K 64 fillér. Összérték: 1112 K 69 fillér.

Az intézetről s a vele kapcsolatos internátusról általában.

Az intézet célja magyar hazánknak és egyházunknak művelt lelkű, *tanult*, kedélyükben derült, vidám és testileg *edzett*, szóval munkás, erőteljes, öntudatos, házias keresztyén leányokat nevelni, így készíteni őket elő jövőendő hivatásukra, melyet később a családban és a társadalomban be kell tölteniök.

Evégből intézetünk a tanítás és nevelés nehéz, sok kitartást, türelmet s végtelen sok szeretetet kívánó munkájára a legjobb erőket nagy gondossággal válogatja meg s a nagynevű alapítók szándékának megfelelőleg minden tekintetben elsőrendűt nyújt, anélkül azonban, hogy fényűzésre való hajlamot, nagyravagyást vagy nagy igényeket nevelne növendékeiben.

Ez intézet harmonikus nevelést ad növendékeinek. Elsősorban *lelki műveltséget*, melynek alapja a *vallásosság*. A nevelés iránya evangéliumi keresztyén szellemű, amit példával és szóval egyaránt nevelünk a gyermekek lelkében. A gyermekek viszont kötelességeik pontos, lelkiismeretes teljesítésében, szülőik és előljáróik tiszteletében, egymásiránti testvéri szeretetben gyakorolják a krisztusi parancsokat.

Az evangélikus növendékek a reformátusokkal közösen vesznek részt a vallásórákon, konfirmációra azonban saját lelkészük készíti el őket. A róm. kath. vallású növendékeket külön hitoktató tanítja; e célra évi 20 korona külön díjat fizetnek.

Minthogy a lelki műveltség külső kifejezője a finom modor, a gyermekek nevelésénél erre is nagy gondot fordítunk, továbbá arra is, hogy megjelenésükben szerények és egyszerűek legyenek. Az érintkezés az intézet előljárói és növendékei között, mind a tanítási órák alatt, mind azokon kívül, barátságos, szeretetteljes.

Az intézet vezetősége a legnagyobb ügyszeretettel, odaadással, lelkesedéssel fáradozik, hogy az intézet mintaszerű legyen, működését a tanítás sikeres eredménye s a szülők elismerése kísérje.

A *tanítás* a felsőbb leányiskolák számára kiadott miniszteri tanterv alapján történik.

A tanulmányok kiegészítésére megfelelő ifjúsági olvasmányokat adunk a növendékek kezébe. (Hazulról s rokonoktól olvasás céljából *könyveket hozni szigorúan tiltva van.*)

A zene- és énektanítást arra képesített tanerők végzik.

Az idegen nyelveket külföldi, német, francia, angol tanítónők tanítják. Az idegen nyelvek elsajátítására a rendes tanítási órákon kívül bő alkalmuk van a növendékeknek, minthogy szabad idejüket rendszerint valamely idegen nyelvű tanítónő felügyelete alatt töltik.

A növendékek kötelesek egymás közt is azt az idegen nyelvet használni, melyet a felügyelő tanítónő beszél.

Testi nevelés. Intézetünk a jelenkor igényeinek megfelelőleg, különös gondot fordít a testi nevelésre. Külön intézeti orvosunk van, ki naponta látogatja a növendékeket s gondos ápolásban részesíti őket. Az épület kedvező fekvése, a tiszta friss levegő, az intézet mellett elterülő kert, játszótér, mind előmozdítói a testi nevelésnek. A növendékek jól szellőzött hálótermekben alusznak, tanítónők felügyelete alatt. A növendékek tisztaságára nagy gondot fordítunk. Hetenként fürödnek.

Az intézet gondoskodik nagyobb baj esetén a beteg gyermeknek megfelelő orvosprofesszorhoz való kísértetéséről (pl. fogorvos, fülorvos stb.), ha azonban a szülő maga választja a tanárt, a kíséretéről tartozik gondoskodni, illetve azt fizetni.

A *táplálék* könnyű és egészséges. Reggel tejet vagy kávé, kiflit és kenyeret, vaját, mézet kapnak a növendékek; tízórára vajás kenyeret, sajtot vagy szalámit; ebédre három tál ételt és gyümölcsöt, ozsonnára tejet vagy kávé és kiflit, vacsorára két tál ételt és gyümölcsöt. *Édességet vagy gyümölcsöt a gyermekeknek küldeni csak név- és születésnapkor szabad.* Az érkező csomagokat tanítónő felügyeletében kell felbontani.

A növendékek naponként egy órát *sétálnak*. Korcsolyázni a csalóány-utcai tanítónőképzőbe járnak. Általában mikor az idő engedi, mindig a szabadban vannak a növendékek. Időnként nagyobb kirándulásokat is tesznek Buda hegyes vidékén, a Margitszigetre stb.

A test fejlesztésére, a megszabott *tornaórákon*, testgyakorlatokat és tornajátékokat végeznek a leánykák. Meleg hónapokon a tornázás az udvaron történik, télen a tornateremben. A téli hónapokban hetenként kétszer táncolni tanulnak a növendékek.

Az intézetbe csak testileg és lelkileg *egészséges* leánykák

vétetnek fel. Külön étkezést csak az intézeti orvos rendeletére engedünk meg.

Ha valamely növendék évközben súlyosabban megbetegednék, vagy ragályos betegségbe esnék, erről az igazgatónő a szülőket azonnal értesíti. Amennyiben a szülők másként nem intézkednek, vagy sürgősség esetén, ugyancsak az igazgatónő gondoskodik súlyosabb esetben a szükséghez képest, ragályos megbetegedés esetén mindig, a betegnek az egyetemi, vagy valamely fővárosi gyermekkórházban való megfelelő elhelyezéséről. A ragályos betegnek kórházi ápolását kívánja mind a beteg érdeke, mind a többi növendékek biztonsága, mert azt az állandó orvosi felügyeletet és szakszerű kezelést, amelyet a beteg gyermek akár az egyetemi, akár a fővárosi minden igényeket kielégíteni képes kórházakban nyer, az intézet pótolni, bármely gondos és szeretetteljes is legyen benne az ápolás, nem képes. De az oly elkülönítés is, mely a többi gyermekre elragadás eshetőségét kizárja, majdnem lehetetlen az intézetben. A kórházi ápolásnak ezek a nagy előnyei okozzák, hogy azt ilyen esetekben a főváros előkelő körei is mind nagyobb mértékben igénybe veszik. A kórházi költség a szülőket terheli.

A nevelőintézet *házi rendje* a következő:

Reggel hétkor kelnek fel a növendékek, $\frac{3}{4}$ 8-kor van a reggeli, 8-kor a közös házi áhitat (ima, bibliaolvasás), 8—1-ig tanítás, közben 10-kor második reggeli, 1-kor ebéd, d. u. 2—4-ig zene-séta- és társalgási óra, 4 kor uzsonna, 4—5-ig séta, 5—7-ig a következő napra szóló feladatokat végzik a növendékek, 7— $\frac{1}{2}$ 8-ig játszás, beszélgetés, $\frac{1}{2}$ 8-kor van a vacsora. Minden gyermek hozhat magával 1—1 társasjátékot vagy babát, *de regényt nem szabad.*

Vacsora után játszanak, olvasnak, kézimunkát végeznek a növendékek, természetesen állandóan felügyelet alatt; 9-kor közös imádság után aludni térnek.

Kimenő vasárnapokon benn az intézetben van *házi istentisztelet*, a közbeeső vasárnapokon pedig templomba kísértetnek a növendékek. Látogatásokat fogadhatnak a növendékek a hónap minden vasárnapján délután 2—5 óra között. Látogatók lehetnek családtagok, vagy a szülők által az igazgatónőnél bejelentett rokonok, ismerősök (természetesen főleg nőrokonok; az intézet nem kedveli a férfi-látogatókat.) *Hétköznapon* vidéki szülő csak *délután* látogathatja meg gyermekét, a délelőtti *tanítási idő alatt a növendékek senkit sem fogadhatnak.* **Hétköznapon helybeli rokon a növendéket nem látogathatja.** Erre különösen felhívjuk a t. szülők figyelmét.

A növendékek a hónap minden 2. és 4. vasárnapján a szülők kívánatára *kimehetnek* szüleikhez, vagy az azok által kijelölt rokonokhoz; d. e. 11-től este 7 óráig maradhatnak távol. A gyermekek csak kísérővel távozhatnak az intézetből és jöhetnek ismét oda vissza. *A kitűzött időre pontosan vissza nem térő növendék elveszti a következő kimenetel jogát.* Kéri az igazgatóság, hogy a pontos időt betartani szíveskedjenek a szülők és rokonok is, mert a folytonos elkésés sok kellemetlenségre ad okot.

Mind nevelési szempontból, mind pedig a külső csín és egyöntetőség kedvéért a növendékek *egyenruhát* tartoznak viselni. A téli ruhákat gyapjúszövetből, a nyáriakat világoskék csíkos zefirből, illetve fehér-kékcsíkos delainból és fehér hímzett battisztból készítik. Az egyenruhát, kötényt és kalapot az intézet a lehető legjutányosabb áron szerzi be a szülők számlájára, de külön is megrendelhető Budapesten, Szénássy Gyulánál (Kristóf tér).

A gyermekek fehérneműiket és ruháikat maguk tartják rendben és a kisebb javításokat és foltozásokat maguk végzik a felügyelőnők segítségével.

Fehérneműt hetenként kétszer, ágyneműt kéthetenként váltanak.

A növendékek tartoznak a következő *ruhaneműeket és ágyneműeket* magukkal hozni:

nappali ing	12 drb	abrosz (6 személyes)	2 drb
hálóing	6 „	asztalkendő	6 „
sifon-nadrág (ezenkívül esetleg 6 barchet)	8 „	esernyő	1 „
nyárifehéralszoknya	4 „	sárcipő	1 pár
színes flanell „	2 „	gombra járó síma	
sötétkék lüszter alsó- szoknya	2 „	párnahuzat	4 drb
hálókabát	6 „	pokróclepedő 250/180 cm. nagyságban	4 „
fekete harisnya	12 pár	alsó lepedő rendes nagyságban	4 „
sifon alsó derék	12 drb	vászon fürdőlepedő	1 „
zsebkendő	24* „	melegkendő vállra	1 „
fehér félkendő	3 „	reggeli cipő	1 pár
törülköző	6 „	párna 55/75 cm nagy- ságban	1 drb
mosdótáltörölő	6 „	ruhakefe	1 „
pohártörölő	6 „		

* A meghülésre hajlandók 36 zsebkendőt hozzanak, megfelelő nagyságút, ne apró battisztokat!

Előírt minta szerint:

téli blúz <i>bélelt</i>	2 drb
sötétkék alj	2 „
nyári blúz	4 „
sötétkék kimenő ruha	1 „
csikos kimenő gallérral	1 „
fehér hímzett battiszt- ruha	1 „
kék zefir ruha	1 „

sötétkék téli felöltő	1 drb
„ tavaszi „	1 „
kötény (minta szerint)	4 „
magas cipő	2 pár
fél cipő	2 „
téli kalap, nyári kalap, sapka, fésüládika, varróeszköz.	
Kisebb fajta utazókosár az év- közi szünidőkre.	

A bordó intézeti pokróc előre megrendelhető Haasnál, Gizella-tér vagy Wein Károlynál, Kiskorona-utca. Az intézet igazgatója a felvétellel egy időben közli a növendék *sorszámát*, mit minden egyes darabba piros pamuttal kell bejegyezni. Ez a bejegyzés okvetlen szükséges, enélkül a gyermek fehéreneműit a szülők költségére azonnal varrónőhözadjuk. Az újnövendék fehéreneműi *kimosva* küldendők az intézetbe.

Az egyöntetűség és rendes kezelés szempontjából kívánatos, hogy ezen cikkekből a növendék *se többet, se kevesebbet* ne hozzon magával; továbbá a cikkek, ha nem is újak, mindenesetre *jó karban levők* legyenek. Amely gyermek már több év óta van az intézetben, annak fehéreneműit otthon kijavíttatni kérjük. Az intézeti kötényen, ruhán kívül mást a növendék nem viselhet. Felkérjük a tisztelt szülőket, hogy leánykáikkal se felesleges párnákat ne küldjenek, se a fehéreneműt díszesre ne csináltassák. — Ékszer, órát viselni nem szabad, a meglévőket az igazgatónő magához veszi s csak a tanév végén adja vissza tulajdonosának.

A növendék hetenként egy korona *zsebpénzt* kaphat, *ennél nagyobb összeget nem tarthat magánál*, hanem köteles azt az igazgatónőnél megőrzés végett letenni. A növendék mindent megkap az intézetben, amire szüksége van, éppen azért fölösleges, sőt helytelen *titokban pénzzel ellátni*; ez sok bajnak okozója lehet.

Ellátás- és tanítási díj 1420 korona, melyből 1000 korona esik az ellátásra, 300 korona tandíjra és 120 korona a zene tanítására. Akik alaposabb zenei képzésben óhajtják leányaikat részéssíttetni, azok egész órás oktatásra is beíratathatják őket, természetesen 120 korona évi külön díj fizetése mellett. Beíratási díj 10 korona. Országos nyugdíjintézeti járulék 6 korona. Mosatás havonta 8 korona. Táncitanítás díja intézetünk növendékeinek 20 kor., más intézetbe járó növendékeknek 30 kor. A tanítási és ellátási díjat a növendékek három részletben: beíratáskor, december 15-én és március 15-én fizetik. Ugyanakkor a szülők a növendékek esetleges kiadásaira,

könyvekre, ruházatra, kézimunkákra 50 korona előleget hagynak az igazgatónőnél, aki erről karácsonykor és év végén számlák csatolásával pontosan elszámol. Kívánatos, hogy a szülők minden aprólékos dologgal (fésűk, haj-, ruhakefe, szappan, cipők stb.) előre lássák el gyermekeiket, hogy a külön számlák minél kisebb összeget tegyenek ki.

Kimaradás esetén tanítási és ellátási díjat vissza nem adunk még abban az esetben sem, ha a gyermek évközben az intézetet betegség vagy más ok miatt elhagyná.

Felvételre az előző iskolai év végén június 25-ig kell jelentkezni levélben vagy személyesen; később, nevezetesen szept. 20-ig csak igazolt oknál fogva és helyüresedés esetén vehetők fel növendékek. A jelentkezésnél bemutatandó az illető növendék keresztlevele, oltási bizonyítványa, a legutolsó évben kapott iskolai bizonyítványa és egészségi bizonyítványa. *Aki gyermekét a következő tanévre beiratta s július 15-ig vissza nem lépett, még abban az esetben is tartozik a tanítási, illetve ellátási díj egyharmadát megfizetni, ha a leányka a tanév elején az intézetben meg sem jelent.*

Felveszünk az intézetbe *félkosztos* (félbennlakó) növendékeket is, kik reggel 8-tól délután 6-ig vannak az intézetben s így tízórait, ebédet és ozsonnát kapnak; ezek 600 koronát fizetnek az ellátásért, 300 koronát tandíjra, 120 koronát zenetanításért, továbbá 6 korona országos nyugdíjintézeti járulékot és 10 koronát beiratási díjra. E díj fejében nevelőnők felügyelete alatt végzik iskolai feladataikat, részt vesznek az idegennyelvű társalgási órákon, zongoraórát vesznek, a bennlakókkal teljesen egyenlő elbánásban részesülnek. Minthogy sétákon, ünnepélyeken stb. a bennlakó növendékekkel együtt jelennek meg, *az egyenruhától eltérő ruhát, kalapot* (sem rövid harisnyát!) nem viselhetnek. Minden félkosztos növendék hat asztalkendő, négy törülközőt hoz magával.

Ezeken kívül felveszünk *bejáró* növendékeket, kik évi 350 koronát, 6 korona országos nyugdíjintézeti járulékot és 10 korona beiratási díjat fizetnek; előbbiben bennfoglaltatik a tízórai is (de zenetanítás nem).

A félkosztos és bejáró növendékek az intézetben való tartózkodásuk alatt kötelesek a bennlakó növendékekkel egyformán a házirendhez szigorúan alkalmazkodni. A bejárók — ha az egyenruhát, kalapot be nem szerzik — feltűnő ruhadarabot (pl. piros, rózsaszín blúzt) ne vegyenek fel!

A növendékek névsora az 1913—14. iskolai évben.

A felsőbb leányiskola 6 osztályába magántanulókkal együtt összesen 84 növendék iratkozott be, kik közül 77-en tettek vizsgálatot. Az internátusba 41 növendéket vettünk fel.

Szám	N é v	Lakóhely	Megjegyzés
<i>I. osztály.</i>			
1	Burchard-Bélaváry Anna	Budapest	bejáró
2	Gerstenberger Lujza	„	„
3	Gerstenberger Mária	„	„
4	Koerfer Erzsébet	„	„
5	Leveleki Molnár Margit*	„	bennlakó
6	Morvay Margit	„	bejáró
7	Nemes Adél	Hisnyóvíz	bennlakó
8	Wein Hilda	Budapest	bejáró
<i>II. osztály.</i>			
1	Balla Margit	Budapest	bejáró
2	Bernát Mária	„	félbennlakó
3	Corzán Vanda	„	bejáró
4	Dókus Anna	Sátoraljaújhely	bennlakó
5	Br. Feilitzsch Erzsébet	Budapest	bejáró
6	Hozáczy Sári	Nagyrócze	bennlakó
7	Kovács Lidia	Budapest	bejáró
8	Orphanides Margit	„	„
9	Rétsey Irén	Sülelmed	bennlakó

* Évközben kimaradt.

Szám	N é v	Lakóhely	Megjegyzés
10	Schilling Julia	Budapest	bejáró
11	Zawadowski Vera	"	"
<i>III. osztály.</i>			
1	Antalffy Jolán	Teregova	bennlakó
2	Auguszt Elza.	Budapest	"
3	Madarasi Beck Emilia	"	félbennlakó
4	Brázay Ilona	"	bejáró
5	Jellinek Edna*	"	"
6	Koerfer Adrienne	"	"
7	Kubinyi Magda	"	félbennlakó
8	László Irma	Nagykároly	bennlakó
9	Medve Ibolya	Lugos	"
10	Medve Rózsi.	"	"
11	Molnár Éva	Budapest	félbennlakó
12	L. Molnár Márta	"	bennlakó
13	Szilády Klára*	Kiskunhalas	"
14	Vadász Elza	Kispest	"
15	Visolyi Anna	Budapest	bejáró
16	Zathureczky Livia	Cécke	magántanuló
17	Zawadowski Mária	Budapest	bejáró
18	Zellner Katalin	"	"
<i>IV. osztály.</i>			
1	Besseney Judit	Erdőgyarak	bennlakó
2	Cary Mária	Újcsanáros	"
3	Halász Gizella	Gyón	"
4	Karafiáth Pálma	Budapest	bejáró
5	Br. Kemény Berenice	Alsójára	bennlakó
6	Odor Felicitás	Budapest	bejáró
7	Sebesta Bella	"	"

* Évközben kimaradt.

Szám	N é v	Lakóhely	Megjegyzés
8	Szegő Klotild	Budapest	bejáró
9	Wanner Dóra	"	"
<i>V. osztály.</i>			
1	Bárczay Erzsébet	Bárca	bennlakó
2	Bátory Jolán	Budapest	bejáró
3	Buda Etelka	Alsófarkadin	bennlakó
4	Búz Rózsi	Kunszentmiklós	"
5	Dabis Rózsi	Budapest	bejáró
6	Drahos Karola	"	félbennlakó
7	Fejérváry Anna*	Beszterce	bennlakó
8	Br. Györfly Mária	Budapest	félbennlakó
9	Haftl Olga	Bakonymagyar- szombathely	bennlakó
10	Haupt Margit	Budapest	bejáró
11	Hornyánszky Jolán	"	"
12	Ilg Rózsi	Palánka	bennlakó
13	Br. Kemény Gizella	Alsójára	"
14	Kenéz Irén	Hódmezővásárhely	"
15	Kenéz Katalin	"	"
16	Koromzay Ilma	Igló	"
17	Madarassy Vilma	Budapest	bejáró
18	L. Molnár Magda*	"	bennlakó
19	Roth Melitta	Brassó	magántanuló
20	Schweickhart Izabella	Budapest	"
21	Szilárd Mária	Hódmezővásárhely	bennlakó
22	Szili Katalin	Dunaadony	"
23	Sztrilich Viola	Budapest	bejáró
24	Urányi Margit*	Beszterce	bennlakó
25	Veress Klára	Szilágysomlyó	"

* Évközben kimaradt.

Szám	N é v	Lakóhely	Megjegyzés
	<i>VI. osztály.</i>		
1	Bekker Lujza	Budapest	bejáró
2	Breuer Klotild	Zilah	bennlakó
3	Dőry Ilona	Bábolnapuszta	„
4	Farkas Lili	Budapest	„
5	Glos Margit	„	bejáró
6	Br. Győrffy Márta	„	félbennlakó
7	Br. Kemény Gabriella	Magyarbükös	bennlakó
8	Kovácsnay Mária	Batizvasvári	„
9	Pruzsinszky Paula	Budapest	magántanuló
10	Ritter Olga	Kalaznó	bennlakó
11	Szemere Márta	Gomba	„
12	Ugron Anna	Fiátfalva	„
13	Villám Márta	Rákosszentmihály	„

Az 1914/15. iskolai évben használandó tankönyvek jegyzéke.

Hamar: Az isteni kijelentés az ó- és újtestamentomban.

- I. osztály.* Révy F.: Kis magyar nyelvtan I. rész.
Révy F.: Magyar olvasókönyv I. kötet.
Kogutovicz: Iskolai atlasz.
Décsei—Szécskay: Természetráaj.
Váncza: Számtan I. rész.
Szuppán: Mértan I. rész.
Hirn-Paulay: Német nyelv és olvasókönyv I.
Theisz: Cours élémentaire.

Hamar: Az isteni kijelentés az ó- és újtestamentomban.

- II. osztály.* Révy F.: Kis magyar nyelvtan II. rész.
Révy F.: Magyar olvasókönyv II. kötet.
Dr. Takács: A magyar nemzet története.
Kogutovicz: Iskolai atlasz.
Legeza: Ásvány-, kőzet- és földtan.
Váncza: Számtan I. rész.
Szuppán: Mértan II. rész.
Hirn-Paulay: Német nyelv és olvasókönyv I.
Theisz: Cours élémentaire.

Szöts Farkas: Református keresztyén hittan.

- III. osztály.* Révy-Tolnai: Stilisztika.
Balassa: Rendszeres magyar nyelvtan.
Kogutovicz: Iskolai atlasz.
Sáringner: Fizikai földrajz.
Dr. Takács: Ó-kor.
Kogutovicz: Történelmi atlasz.
Roscoe, Legeza: Kémia.
Váncza: Számtan II. rész.
Szuppán: Mértan II. rész.
Hirn-Paulay: Német nyelv és olvasókönyv II.
Theisz: Cours moyen de langue française.

Szöts Farkas: Református keresztyén hittan.

- IV. osztály.* Révy-Lengyel: Retorika és poétika. I.
Arany: Toldi.
Dr. Takács: Középkor.
Kogutovicz: Történelmi atlasz.
Némethy K.: A csillagászati földrajz elemei.
Váncza: Számítan II. rész.
Szuppán: Mértan II. rész.
Dr. Fodor—Dr. Gerlóczy: Egészségtan.
Marsits Rozina: Háztartástan.
Hirn-Paulay: Német retorikai és poétikai olvasókönyv.
Theisz: Cours moyen. Petite grammaire française.

Báthory: A keresztyén egyház története.

- V. osztály.* Révy-Lengyel: Poétika és retorika. II.
Kogutovicz: Történelmi atlasz. Újkor.
Dr. Takács: Újkor.
Greguss-Berecz: Természettan.
Szterényi: Állattan.
Horti-Szuppán: Algebra és geometria.
Vajda-Schuster: Német irod. olvasókönyv. I.
Theisz: Cours supérieur.

Báthory: A keresztyén egyház története.

- VI. osztály.* Révy-Lengyel: A magyar irodalom története.
Madách: Az ember tragédiája.
Sebestyén: Magyar nemzet története.
Kogutovicz: Magyar történelmi atlasz.
Greguss-Berecz: Természettan.
Paszlavszky: Növénytan.
Horti-Szuppán: Algebra és geometria
Vajda-Schuster: Német irod. olvasókönyv. II.
Theisz: Cours supérieur.

Ezenkívül minden református és evangélikus vallású növendék hoz magával zsolnárt és Hozsannát!

Földrajz- és énekkönyvet szeptemberben kapnak újat a növendékek.

Statisztikai kimutatás.

A tanulók számának alakulása az iskolai év folyamán:

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Összesen
	osztály						
<i>1. Beiratkozott:</i>							
Nyilvános tanuló	8	11	17	9	23	12	80
Magántanuló	—	—	1	—	2	1	4
Összesen	8	11	18	9	25	13	84
<i>2. A nyilvános tanulók közül:</i>							
Az iskolai év elején elmaradt	—	—	1	—	—	—	1
Az iskolai év folyamán kimaradt	1	—	1	1	3	—	6
Az osztályvizsgálatról elmaradt	—	—	—	—	—	—	—
Június hónapban osztályvizsgálatot tett	7	11	15	8	20	12	73
A beírt magántanulók közül osztályvizsgálatot tett	—	—	1	—	2	1	4
Összesen	8	11	18	9	25	13	84
<i>3. A nyilvános és magántanulók megoszlása szerint:</i>							
1897. évben született	—	—	—	—	1	2	3
1898. " "	—	—	—	—	7	10	17
1899. " "	—	—	—	3	16	1	20
1900. " "	—	—	5	6	1	—	12
1901. " "	—	3	10	—	—	—	13
1902. " "	2	7	3	—	—	—	12
1903. " "	5	1	—	—	—	—	6
1904. " "	1	—	—	—	—	—	1
Összesen	8	11	18	9	25	13	84

**Az osztályvizsgálatot tett nyilvános- és magán-
tanulók megoszlása:**

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Összesen
	osztály						
<i>4. Honosság szerint:</i>							
Magyar honos volt	7	11	16	8	22	13	77
Összesen	7	11	16	8	22	13	77
<i>5. Szülők állandó lakóhelye szerint:</i>							
Budapest székesfőváros . . .	6	8	10	5	9	5	43
Pest vármegye	—	—	1	2	1	2	6
Brassó	—	—	—	—	1	—	1
Hódmezővásárhely	—	—	—	—	3	—	3
Abauj-Torna vármegye . . .	—	—	—	—	1	—	1
Alsó-Fehér „	—	—	—	—	—	1	1
Bács-Bodrog „	—	—	—	—	1	—	1
Bihar „	—	—	1	—	—	—	1
Fehér „	—	—	—	—	1	—	1
Gömör „	1	1	—	—	—	—	2
Hunyad „	—	—	—	—	1	—	1
Komárom „	—	—	—	—	—	1	1
Krassószörény „	—	—	3	—	—	—	3
Szatmár „	—	—	1	—	—	1	2
Szepes „	—	—	—	—	—	1	5
Szilágy „	—	1	—	—	1	1	3
Tolna „	—	—	—	—	—	1	1
Tordaaranyos „	—	—	—	1	1	—	2
Udvarhely „	—	—	—	—	—	1	1
Veszprém „	—	—	—	—	1	—	1
Zemplén „	—	1	—	—	—	—	1
Összesen	7	11	16	8	22	13	77
<i>6. Szülők foglalkozása szerint:</i>							
Nagybirtokos, nagybérelő . .	—	1	6	1	4	5	17
Értelmiségi (m. hiv., orvos, ügyv. stb.)	5	9	5	6	10	4	39
Katonatiszt	—	1	1	1	2	3	8
Nagyiparos	1	—	2	—	2	—	5
Nagykereskedő	—	—	2	—	1	—	3
Magánhivatalnok	1	—	—	—	2	1	4
Magánzó	—	—	—	—	1	—	1
Összesen	7	11	16	8	22	13	77

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Összesen
	osztály						
<i>7. A nyilvános tanulók közül:</i>							
Magaviseletről 1) osztályzatot	7	10	14	8	18	12	69
2) kapott	—	1	1	—	2	—	4
Egy órát sem mulasztott . . .	—	—	—	1	1	1	3
Igazoltan mulasztott	7	11	15	7	19	11	70
Igazolatlanul mulasztott . . .	—	—	—	—	—	—	—
Az igazolt órák száma	784	1255	1231	376	2174	914	6734
<i>8. Általános osztályzat szerint :</i>							
Minden tárgyból kitünő osztály- zatot kapott	—	2	1	1	6	4	14
Általános kitünő osztályzatot kapott	—	—	—	—	3	1	4
Általános jeles osztályzatot kapott	6	6	7	4	5	5	33
Általános jó osztályzatot kapott	1	3	7	2	5	—	18
Általános elégséges osztályza- tot kapott	—	—	—	1	1	2	4
Elégtelen osztályzatot kapott egy tantárgyból	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	7	11	15	8	20	12	73
<i>9. Mint fakultatív tárgyat, az angol nyelvet, tanulta</i>							
	—	—	5	2	7	8	22

A tanulás eredménye az 1913—14. iskolai évben:

Tantárgyak	I. oszt. 7					II. oszt. 11					III. oszt. 15					IV. oszt. 8					V. oszt. 20					VI. oszt. 12										
	v i z s g á l a t o t t e t t t a n u l ó j a k ö z ü l																																			
	kiünő	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentve	kiünő	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentve	kiünő	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentve	kiünő	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentve	kiünő	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentve	kiünő	jeles	jó	elégséges	elégtelen	felmentve
Vallástan	4	2	—	—	—	5	5	1	—	—	8	7	—	—	—	6	1	—	1	—	15	3	2	—	—	8	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Magyar nyelv	2	5	—	—	—	2	6	3	—	—	3	10	2	—	—	1	4	2	1	—	12	2	5	1	—	7	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Német nyelv	3	4	—	—	—	2	9	—	—	—	4	9	2	—	—	2	5	1	—	—	9	5	5	1	—	7	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Francia nyelv	3	4	—	—	—	6	4	1	—	—	5	9	1	—	—	2	5	—	1	—	11	4	4	1	—	4	6	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Angol nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	1	—	—	2	—	—	—	—	4	2	1	—	—	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Történelem	—	—	—	—	—	6	4	1	—	—	3	7	5	—	—	5	—	2	1	—	10	7	2	1	—	8	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Földrajz	4	2	1	—	—	3	5	3	—	—	3	6	6	—	—	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Számтан, mértan	2	3	2	—	—	3	6	2	—	—	4	5	5	1	—	2	3	3	—	—	8	6	3	3	—	7	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Vegytan, ásványtan	—	—	—	—	—	3	6	2	—	—	3	7	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Természetrajz	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	7	3	—	—	7	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	7	4	1	—	7	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Háztartástan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egészségtan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Neveléstan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Szépíráás	2	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rajz	2	5	—	—	—	7	2	—	—	2	4	9	1	1	—	3	2	1	—	—	2	8	1	2	—	9	4	2	1	—	—	—	—	—	—	5
Ének	1	6	—	—	—	8	2	1	—	—	9	5	1	—	—	4	1	—	—	—	3	12	7	—	—	1	9	1	—	—	—	—	—	—	—	2
Zongora	2	2	—	—	—	1	1	1	—	—	1	6	2	—	—	3	2	—	—	—	—	6	6	1	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kézimunka	4	3	—	—	—	9	1	—	—	1	8	6	—	—	1	5	2	—	—	—	1	11	—	—	—	9	6	1	—	—	—	—	—	—	—	5
Testgyakorlat	—	7	—	—	—	9	2	—	—	—	12	3	—	—	—	4	4	—	—	—	—	10	5	—	—	5	9	2	—	—	—	—	—	—	—	1
Írásb. dolg. külső alakja	4	1	2	—	—	7	2	2	—	—	4	9	2	—	—	5	3	—	—	—	—	13	1	6	—	8	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—

A szülői ház és az iskola.

A tanítás és nevelés egyesítése az internátus kötelessége; az ez irányban való működés azonban céltudatos s eredményes csak akkor lehet, ha a tanítónak s nevelőnek — a gyermek érdekét tartva szem előtt — a szülő segítségére siet, egyik a másikat kiegészíti, támogatja, a megkezdett munkát a tanító ott folytatja, ahol a szülő elhagyta, s a szülő betetőzi azt a munkát, amit a tanító éveken át öntudatosan s célirányosan alapozott és épített.

Az egyéni nevelés és sikeres tanítás két elengedhetetlen feltétele, hogy először a gyermek lelki tulajdonságai, képességei, gyarlóságai és hibái felől a tanári kart az átadáskor tájékoztassák, másodsor, hogy viszont a szülő a tanári karnak a megfigyelés és megismerés alapján a gyerekekről alkotott elfogulatlan véleményét szívesen és érzékenykedés nélkül vegye. Szomorúan tapasztaljuk azonban, hogy éppen a legintelligensebb szülők s a legszeretőbb anyák igen sok esetben a szülői rajongástól vezéreltetve, határozottan megnehezítik munkánkat, szinte lehetetlenné teszik, hogy gyermekükkel azt az eredményt érvük el, amit lelkiismeretes működésünkkel — a gyermek jövő boldogságát tűzvéni ki célul — elérhetnénk.

Igen sok szülő takarja, elhallgatja előttünk gyermeke apró hibáit, gyarlóságait, miket pedig előre ismerve, könnyen lenyeshetnénk, csiszolhatnánk. Tény, hogy idővel felfedezzük azokat mi is, de a gyermek szenved meg a félreismerést, amit a szülő nyílt felvilágosítása megakadályozhatott volna.

A legkomolyabban elítélendő a szülőktől ismételt — és sajnos sok esetben a növendék jelenlétében — hangoztatott ama kijelentése: „Gyermekünkben tudóst nevelni nem kívánunk, a tanítás mellékes, a nevelés a fő“. Ne felejtsek el az igen tisztelt szülők, hogy a mai társadalom rendkívül sok igényt formál a nővel szemben, gyermekük a társadalomban szerepelni, vezetni lesz

hivatva s az élet ezernyi változatosságaiban helyt állni csak úgy lesz képes, ha az iskola sok ismerettel gazdagította s ha a nevelő-intézet a fogékony leányelket felruházta a legnemesebb erényekkel.

Ne gátolja meg egy szülő sem gyermekét munkájának pontos teljesítésében azáltal, hogy a tanévnek szorgalomra szánt idejében őt szórakozás céljából otthon tartja. A növendék az elmulasztottakat pótolni kénytelen — talán egészsége kockáztatásával is, — társait az előrehaladásban akadályozza s ami a fő, akárhányszor a mulasztásnak nem igazi okát jelenti be s így maga a szerető anya kényszeríti a gyermekét az igazság elpalástolására. Vét önmaga s gyermeke ellen az, ki minden szeszélyét vakon teljesíti.

Az egyöntetű nevelési eljárás érdekében szívesen fogadja a tanári kar minden tagja a kitűzött órában a szülőket, mikor is mindennemű felvilágosítással szívesen szolgál.

Igazgatónő fogad mindennap 12—1-ig és péntek d. u. 4—6-ig.

Értesítés az 1914—15. iskolai évre.

1. Szeptember 1-én lesz a tanári testület alakuló gyűlése.
2. Szept. 3. és 4-én délelőtt 9—12-ig és délután 4—6-ig lesz a bejáró és félbennlakó növendékek beiratása az igazgatói irodában I., Attila-utca 101. szám alatt.

2. Szept. 5-én d. e. 9—12. jelentkeznek az új bennlakók. Akik polg. iskolából vétetnek fel, délután 4 órakor felvételi vizsgát tesznek.

4. Azon növendékek, kik már eddig is bennlakók voltak, szeptember 7-én délelőtt 9—1-ig tartoznak az intézetben jelentkezni.

5. Szeptember 8-án lesz a tanév ünnepélyes megnyitása.

A felvétel feltételei:

a) Az I. osztályba oly 10 éves leányok vétetnek fel, kik az elemi iskola IV. osztályát sikerrel elvégezték. Kik erről nyilvános tanintézetből bizonyítványt nem mutathatnak fel, azok felvételi vizsgálatot tesznek.

b) A *polgári leányiskolát* végzett tanulóknak a *felsőbb leányiskola* következő tananyagából kell felvételi vizsgálatot tenniök:

1. Akik a polg. leányisk. I. osztályát végezték és a fels. leányisk. II. osztályába óhajtanak lépni, azoknak különbözeti vizsgálatot kell tenniök: a *természetrajzból* és *franciából*.

2. Akik a polg. leányisk. II. osztályából a felsőbb leányisk. III. osztályába lépnek, vizsgálatot tesznek: a *magyar nemzet történetéből*, *ásványtanból*, *francia nyelvből*.

3. Akik a polg. leányisk. III. osztályát végezték s a fels. leányisk. IV. osztályába óhajtanak lépni, vizsgálatot tesznek: az *ókor történetéből*, *fizikai földrajzból*, *francia nyelvből*.

4. Akik a polg. leányisk. IV. osztályát végezték, azoknak csak francia nyelvből kell vizsgát tenni. Akik érvényes felsőbb leány-

iskolai bizonyítványt mutatnak fel, felvételi vizsgálat nélkül léphetnek a II—VI. osztályba. A beiratásnál minden új növendék *születési, oltási és iskolai bizonyítványt* mutat be.

c) A felvételi vizsgálat, ha a kitűzött időben történik, díjtalan; a felvételi időn túl osztályonként 30 korona.

Magánvizsgálatért a folyamodványok karácsonyig nyújtandók be, de vizsgálatok csak a tantestület által kitűzött időben tehetők. Magánvizsgálatért 100 korona vizsgálati díj, 6 korona országos nyugdíjintézeti járulék és 10 korona beiratási díj fizetendő; összevont vizsgálatnál 150 korona vizsgálati díj, 6 korona nyugdíjintézeti járulék és 10 korona beiratási díj fizetendő.

Budapest, 1914 június hó.

Az igazgatóság.

TARTALOM.

1. A francia nyelv tanításáról. Dr. Tóth András	3. l.
2. Kirándulás az Aldunára. Szász Fanny	26. „
3. Az 1913—14. iskolai év története	32. „
4. Tanító és nevelőtestület. Tárgybeosztás	37. „
5. A végzett tananyag kimutatása	40. „
6. Szertárak. Könyvtárak	56. „
7. Az intézetről és a vele kapcsolatos internátusról általában	60. „
8. A növendékek névsora az 1913—14. iskolai évben	66. „
9. Az 1914—15. iskolai évben használandó tankönyvek jegyzéke	70. „
10. Statisztikai kimutatás	72. „
11. A szülői ház és az iskola	76. „
12. Értesítés az 1914—15. iskolai évre	78. „
